

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΠΡΩΤΟΔΙΚΕΙΟΥ (τρίτο τμήμα)
της 15ης Ιουνίου 1999 *

Στην υπόθεση T-277/97,

Ismeri Europa Srl, εταιρία ιταλικού δικαίου, με έδρα τη Ρώμη, εκπροσωπούμενη από τους Sergio Ristuccia και Gian Luigi Tosato, δικηγόρους Ρώμης, με αντίκλητο στο Λουξεμβούργο τον δικηγόρο Alex Schmitt, 7, Val Sainte-Croix,

ενάγουσα,

κατά

Ελεγκτικού Συνεδρίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, εκπροσωπούμενου από τους Jean-Marie Stenier, Jan Inghelram και Paolo Giusta, μέλη της Νομικής Υπηρεσίας, με τόπο επιδόσεων στο Λουξεμβούργο την έδρα του Ελεγκτικού Συνεδρίου, 12, rue Alcide de Gasperi, Kirchberg,

εναγομένου,

που έχει ως αντικείμενο αγωγή ασκηθείσα βάσει των άρθρων 178 και 215 της Συνθήκης ΕΚ (νυν άρθρων 235 ΕΚ και 288 ΕΚ), με την οποία ζητείται η αποκατάσταση της ζημίας που φέρεται ότι υπέστη η ενάγουσα εταιρία λόγω των επικρίσεων που διατύπωσε εναντίον της το Ελεγκτικό Συνέδριο στην ειδική έκθεση αριθ. 1/96 σχετικά με τα προγράμματα MED συνοδευόμενη από τις απαντήσεις της

* Γλώσσα διαδικασίας: η ιταλική.

Επιτροπής (που υποβλήθηκε βάσει του άρθρου 188 Γ, παράγραφος 4, δεύτερο εδάφιο, της Συνθήκης ΕΚ) (ΕΕ 1996, C 240, σ. 1),

ΤΟ ΠΡΩΤΟΔΙΚΕΙΟ ΤΩΝ ΕΥΡΩΠΑΚΩΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ
(τρίτο τμήμα),

συγκείμενο από τους M. Jaeger, Πρόεδρο, K. Lenaerts και J. Azizi, δικαστές,

γραμματέας: A. Mair, υπάλληλος διοικήσεως,

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία και κατόπιν της προφορικής διαδικασίας της 11ης Φεβρουαρίου 1999,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

Πραγματικά περιστατικά

Προγράμματα MED

- ¹ Οι ενισχύσεις της Ευρωπαϊκής Ενώσεως προς τις τρίτες μεσογειακές χώρες εντάσσονται σε μια συνολική προσπάθεια που αποκαλείται αναπροσανατολισμένη

μεσογειακή πολιτική. Οι γενικοί στόχοι της πολιτικής αυτής αποβλέπουν, από οικονομικής απόψεως, να ευνοήσουν την εμφάνιση μιας ζώνης ευημερίας γύρω από τη Μεσόγειο και, από πολιτικής απόψεως, να ενισχύσουν τη δημοκρατική διαδικασία και την περιφερειακή ολοκλήρωση των χωρών αυτών.

- 2 Τα προγράμματα MED ανταποκρίνονται στη βούληση της Κοινότητας να αναπτυχθεί μια πολυμερής συνεργασία τόσο με τις τρίτες μεσογειακές χώρες όσο και μεταξύ των χωρών αυτών. Τα προγράμματα αυτά δημιουργήθηκαν λόγω της ακαταλληλότητας των χρηματοδοτικών πρωτοκόλλων, τα οποία αποτελούν διμερείς συμβάσεις διακρατικού χαρακτήρα, για την ευόδωση μιας τέτοιας πολιτικής.

- 3 Τα προγράμματα MED σχεδιάστηκαν έτσι ώστε να παρέχουν τη δυνατότητα ανάπτυξης μιας αποκεντρωμένης συνεργασίας με βάση νέα μέσα. Συνίστανται στην ανάθεση σε εταιρίες των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης και των ακτών της Μεσογείου, που συγκροτούνται σε δίκτυα τεσσάρων έως οκτώ μελών, της υλοποίησης ενός σχεδίου που έχει σχεδιαστεί από τους ίδιους. Οι σχετικοί τομείς είναι η τοπική αυτοδιοίκηση (MED-Urbs), η ανώτατη εκπαίδευση (MED-Campus), τα μέσα μαζικής ενημέρωσης (MED-Média), η έρευνα (MED-Avicenne) και οι επιχειρήσεις (MED-Invest). Η Επιτροπή παρέχει στα δίκτυα τη συμπληρωματική χρηματοδοτική συνδρομή και την αναγκαία τεχνική βοήθεια την οποία χρειάζονται για να ευοδωθεί το σχέδιό τους.

Διαχείριση των προγραμμάτων MED

- 4 Η Επιτροπή, δεδομένου ότι οι ίδιοι πόροι της δεν της επιτρέπουν να διαχειρίζεται ίδια τα προγράμματα MED, αναθέτει τη διοικητική και χρηματοοικονομική διαχείρισή τους στην Υπηρεσία για τα Διαμεσογειακά Δίκτυα (στο εξής: ARTM), μια ένωση μη κερδοσκοπικού σκοπού βελγικού δικαίου, την οποία δημιούργησε ειδικώς προς τούτο. Όσον αφορά τις πράξεις τεχνικής παρακολούθησης, αποτελούν αντι-

κείμενο συμβάσεων που συνάπτονται με τα Γραφεία Τεχνικής Βοήθειας (στο εξής: ΓΤΒ). Τα γραφεία αυτά είναι συνήθως εταιρίες παροχής συμβουλών.

- 5 Τα σχέδια εγκρίνονται από μια επιτροπή, που ονομάζεται επιτροπή ανάληψης υποχρεώσεων, η οποία συντίθεται από εκπροσώπους της ARTM και του ΓΤΒ, που παρίστανται στις συζητήσεις για να παρέχουν τεχνική γνώμοδότηση και δεν έχουν δικαίωμα ψήφου, και προεδρεύονται από τον αρμόδιο υπάλληλο διοικήσεως της Επιτροπής.

Ειδική έκθεση 1/96 του Ελεγκτικού Συνεδρίου σχετικά με τα προγράμματα MED

- 6 Το Ελεγκτικό Συνέδριο, θεωρώντας ότι η χρηματοοικονομική διαχείριση των προγραμμάτων MED παρουσίαζε μεγάλο αριθμό παρανομιών και σημαντικών ανεπαρειών, κατάρτισε στις 30 Μαΐου 1996 την ειδική έκθεση 1/96 σχετικά με τα προγράμματα MED συνοδευόμενη από τις απαντήσεις της Επιτροπής (υποβληθείσα βάσει του άρθρου 188 Γ, παράγραφος 4, δεύτερο εδάφιο, της Συνθήκης ΕΚ) (ΕΕ 1996, C 240, σ. 1, στο εξής: RS 1/96).
- 7 Το εναγόμενο διαπιστώνει, μεταξύ άλλων, ότι οι συνθήκες αναθέσεως των έργων, καθώς και η συμμετοχή των ιδίων εταιριών παροχής συμβουλών στον σχεδιασμό των προγραμμάτων, στην κατάρτιση των προτάσεων χρηματοδότησης, στη διαχείριση της ARTM και στην τεχνική παρακολούθηση των προγραμμάτων, δημιούργησε μια κατάσταση χαρακτηριζόμενη από σοβαρή σύγχυση συμφερόντων, επιζήμια για τη χρηστή διαχείριση των κοινοτικών κεφαλαίων.
- 8 Περαιτέρω, οι πόροι και οι διαδικασίες που προέβλεψε η Επιτροπή για να διασφαλίσει την παρακολούθηση της εφαρμογής των προγραμμάτων MED και τον έλεγχο της αποκεντρωμένης διαχείρισής τους δεν ήταν κατάλληλοι: η Επιτροπή,

αφού διαπίστωσε την ύπαρξη της προαναφερθείσας σοβαρής συγχύσεως συμφερόντων, δεν μπόρεσε επί μακρόν να εξεύρει λύσεις.

- 9 Το εναγόμενο τονίζει συναφώς ειδικότερα τα εξής:

«(...) Δύο από τα τέσσερα μέλη του διοικητικού συμβουλίου της ARTM ήσαν μέχρι τον Απρίλιο του 1995 επίσης διευθύνοντες των ΓΤΒ (των γραφείων FERE Consultants και Ismeri) επιφορτισμένοι με την παρακολούθηση των προγραμμάτων MED.

(...) Τα ίδια αυτά ΓΤΒ συμμετείχαν στον σχεδιασμό των προγραμμάτων MED, συμπεριλαμβανομένου του σταδίου της προετοιμασίας των σχεδίων των χρηματοδοτικών προτάσεων, εργασία η οποία ανήκει στην αρμοδιότητα των ίδιων των υπηρεσιών της Επιτροπής. Για την εκτέλεση των εργασιών αυτών, το γραφείο FERE Consultants, στα πλαίσια της προετοιμασίας των προγραμμάτων *MED-Urbs* και του σκέλους Β του προγράμματος *MED-Invest*, και το γραφείο Ismeri Europa στα πλαίσια του *MED-Campus*, έλαβαν 323 000 ECU και 199 960 ECU αντίστοιχα. Τα έργα αυτά ανατέθηκαν επίσης με απευθείας συμφωνία.

(...) Οι όροι ανάθεσης των έργων, η συμμετοχή των ίδιων των γραφείων παροχής συμβουλών στον σχεδιασμό των προγραμμάτων, στην κατάρτιση των προτάσεων χρηματοδότησης, στο διοικητικό συμβούλιο της ARTM, στην παρακολούθηση των προγραμμάτων είχαν ως αποτέλεσμα μια κατάσταση στην οποία επικρατεί [σύγχυση] συμφερόντων επιζήμια στη χρηστή διαχείριση των κοινοτικών κεφαλαίων και αντίθετη προς την ισότητα όλων ενώπιον των δημοσίων συμβάσεων. Πρέπει να επισημανθούν δύο περιπτώσεις ιδιαίτερης σημασίας:

- α) ύστερα από έγκριση από την επιτροπή ανάληψης υποχρεώσεων, η ARTM υπέγραψε (...) συμβάσεις με απευθείας συμφωνία με τα ΓΤΒ τα οποία διηύθυναν δύο από τους διοικητικούς υπαλλήλους της για ποσά 547 750 ECU στη μία

περίπτωση και 748 900 ECU στην άλλη αντίστοιχα. Στην πρώτη περίπτωση, πρόκειται για μια σύμβαση της 14ης Δεκεμβρίου 1992 μεταξύ της ARTM και του γραφείου FERE Consultants. Στη δεύτερη περίπτωση, πρόκειται για μια σύμβαση της 21ης Δεκεμβρίου 1992 μεταξύ της ARTM και του γραφείου Ismeri. Και στις δύο περιπτώσεις, οι διευθύνοντες υπογράφωντες κατείχαν, την εποχή της υπογραφής της σύμβασης με την ARTM, δύο από τις τέσσερις θέσεις διοικητικών υπαλλήλων του διοικητικού συμβουλίου της ARTM. Πρέπει επίσης να σημειωθεί ότι οι δύο δικαιούχοι εταιρίες των προαναφερθεισών συμβάσεων συμμετείχαν στις συσκέψεις των επιτροπών ανάληψης υποχρεώσεων οι οποίες ενέκριναν τις εν λόγω συμβάσεις·

- β) στα πλαίσια της εφαρμογής του προγράμματος *MED-Invest*, ανατέθηκε στα δύο αυτά ΓΤΒ η υλοποίηση δύο σχεδίων χωρίς καμία διαδικασία διαγωνισμού ή επιλογής. Οι αμοιβές ανήλθαν σε 270 000 ECU στη μία περίπτωση και σε 405 000 ECU στην άλλη.

(...)

Η Επιτροπή, συνειδητοποιώντας τον κίνδυνο μιας τέτοιας κατάστασης, κατέληξε να ζητήσει την παραίτηση των διευθυνόντων των ΓΤΒ, που ήσαν επιφορτισμένοι με την παρακολούθηση, από το διοικητικό συμβούλιο της ARTM. Τα πρακτικά των συνεδριάσεων του διοικητικού συμβουλίου της υπηρεσίας δείχνουν την αντίσταση των ενδιαφερομένων να συμμορφωθούν με τα αιτήματα της Επιτροπής. Χρειάστηκε περισσότερο από ενάμιση χρόνο για να καταλήξουν οι ενδιαφερόμενοι να αποφασίσουν και με τουλάχιστον κατακριτέους όρους. Έτσι, η ανάγνωση των πρακτικών της γενικής συνέλευσης της 11ης Οκτωβρίου 1994 δείχνει ότι οι δύο ενδιαφερόμενοι διοικητικοί υπάλληλοι “θα παραιτούνταν από την εντολή τους στην περίπτωση κατά την οποία αντίστοιχα:

- το γραφείο FERE Consultants θα είχε επιλεγεί από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή για να εξασφαλίσει την τεχνική βοήθεια του προγράμματος *MED-Invest*,

— σχετικά με το Ismeri Euroga, θα είχε γίνει ανανέωση ως γραφείο τεχνικής βοήθειας για το πρόγραμμα *MED-Campus*¹⁰.

Επιπλέον, οι δύο αυτοί διευθύνοντες ζητούσαν να μπορούν να προτείνουν για την αντικατάστασή τους υποψήφιο της επιλογής τους σε περίπτωση παραίτησης. Επειδή είχε πληρωθεί το σύνολο των όρων αυτών, οι δύο αυτοί διοικητικοί υπάλληλοι παραιτήθηκαν από το διοικητικό συμβούλιο της ARTM τον Απρίλιο του 1995.

(...) Δεδομένης της σοβαρότητας των διαπιστώσεων αυτών, το Συνέδριο ενημέρωσε αμέσως την Επιτροπή σχετικά, προκειμένου να μπορέσει να λάβει η τελευταία τα αναγκαία μέτρα και να εξετάσει κυρίως την ανάγκη να σκεφθεί ενδεχομένως ποινική δίωξη κατά των υπευθύνων. Στο τέλος του Νοεμβρίου 1995, οι αρμόδιες υπηρεσίες της Επιτροπής ενημέρωσαν το Συνέδριο ότι είχαν την πρόθεση, αφενός, να μην ανανεώσουν τις συμβάσεις που είχαν υπογράψει με την ARTM και έληγαν τον Ιανουάριο του 1996 και, αφετέρου, να γίνει εκκαθάριση της ARTM. Οι υπηρεσίες σκόπευαν επίσης να μην ανανεώσουν τις συμβάσεις που είχαν υπογράψει με τα ΓΤΒ και να αρχίσουν μια έρευνα προκειμένου να καθοριστούν οι ευθύνες και να εξεταστεί, σε συνεργασία με τη Νομική Υπηρεσία της Επιτροπής, αν έπρεπε να ασκηθεί ποινική δίωξη.»

Ψήφισμα του Κοινοβουλίου της 17ης Ιουλίου 1997 επί της RS 1/96

- ¹⁰ Στις 26 Σεπτεμβρίου 1996, η RS 1/96 υποβλήθηκε από το εναγόμενο στην επιτροπή ελέγχου του προϋπολογισμού του Κοινοβουλίου, σύμφωνα με το άρθρο 206, παράγραφος 6, της Συνθήκης ΕΚ (νυν, κατόπιν τροποποίησης, άρθρο 276, παράγραφος 1, ΕΚ). Εν συνεχεία, στο πλαίσιο της επικουρίας που προβλέπεται στο άρθρο 188 Γ, παράγραφος 4, τέταρτο εδάφιο, της Συνθήκης ΕΚ (νυν, κατόπιν τροποποίησης, 248, παράγραφος 4, δεύτερο εδάφιο, ΕΚ), η ως άνω επιτροπή είχε επίσης πρόσβαση στους φακέλους της έρευνας του εναγομένου.

- 11 Στις 17 Ιουλίου 1997, η ολομέλεια του Κοινοβουλίου εξέδωσε το ψήφισμα επί της RS 1/96 (EE C 286, σ. 263). Στο ψήφισμα αυτό τονίζονται, μεταξύ άλλων, τα ακόλουθα:

«(...) σε δύο γραφεία τεχνικής βοήθειας χορηγήθηκε το 62 % των συνολικών δαπανών για την τεχνική βοήθεια στο πλαίσιο των εν λόγω προγραμμάτων και (...) έως τον Απρίλιο 1995 δύο από τα τέσσερα μέλη της διοίκησης της ARTM υπήρξαν ταυτόχρονα διευθυντές των προαναφερθέντων γραφείων, γεγονός που συνιστά σαφή και μακροχρόνια σύγχυση συμφερόντων,

(...) σύμφωνα με τις οδηγίες της Επιτροπής, η ARTM ανέθεσε έργα στα εν λόγω γραφεία τεχνικής βοήθειας μετά από άμεση συνεννόηση, ενώ οι διευθυντές των δύο από τις εταιρίες που ευνοήθηκαν από τις προαναφερθείσες συμβάσεις ήταν ταυτόχρονα μέλη του διοικητικού συμβουλίου της ARTM,

(...) τα ίδια αυτά γραφεία τεχνικής βοήθειας, στο πλαίσιο της εφαρμογής του προγράμματος MED-Invest, έλαβαν την άδεια της διεξαγωγής δύο σχεδίων ύψους 270 000 ECU και 405 000 ECU αντίστοιχα, χωρίς να έχει προκύψει μειοδοτικός διαγωνισμός ή σχετική επιλογή,

(...) η εν λόγω διαδικασία δημιούργησε σύγχυση συμφερόντων και πιθανώς παρέμβαση εξωτερικού προσωπικού εντός των πλαισίων λήψεως αποφάσεων της Επιτροπής, έστω και αν η τελευταία προήδρευε [των επιτροπών ανάληψης υποχρεώσεων] με δικαίωμα αρνησικυρίας,

(...) με τον τρόπο αυτό, οι υπάλληλοι της Επιτροπής συνέπραξαν στη διαμόρφωση και τη λειτουργία ενός συστήματος το οποίο επιβάρυνε σημαντικά τη σωστή διαχείριση των κοινοτικών πιστώσεων με περαιτέρω δαπάνες και το οποίο οδήγησε σε σοβαρές ανωμαλίες,

(...) υπάλληλοι της Επιτροπής έχουν δεχθεί ότι λόγω της σύγκυσης συμφερόντων τα προαναφερθέντα μέλη της διοίκησης της ARTM ενδέχεται να είναι υπόλογα ενώπιον της δικαιοσύνης σύμφωνα με τον ποινικό κώδικα των οικείων κρατών μελών,

(...) η όλη υπόθεση αποτελεί πολλαπλώς διδακτικό παράδειγμα και (...) η Επιτροπή της οποίας η αξιοπιστία τίθεται υπό αμφισβήτηση πρέπει να πάρει δραστικά μέτρα (...) για τον σκοπό αυτό καθίσταται αναγκαία μια αυστηρή [εξακριβωση] προκειμένου να διαπιστωθεί εάν σημειώθηκαν τέτοιες παρατυπίες και να αποφευχθούν σε άλλα προγράμματα συνεργασίας με άλλες γεωγραφικές περιοχές.»

Η προ της ασκήσεως της αγωγής διαδικασία

- 12 Η Ismeri Europa Srl (στο εξής: ενάγουσα) είναι μια εταιρία που έχει ως αντικείμενο την οργάνωση και την παραγωγή υπηρεσιών στον τομέα της έρευνας και της καταρτίσεως σχεδίων διακλαδικού χαρακτήρα, στον οικονομικό, κοινωνικό, νομικό και διοικητικό τομέα, με ιδιαίτερη έμφαση στον ευρωπαϊκό τομέα.
- 13 Στο πλαίσιο της προετοιμασίας της RS 1/96, δύο ελεγκτές του εναγομένου παρέμειναν στην έδρα της ενάγουσας, στη Ρώμη, από τις 16 έως τις 19 Ιουνίου 1995. Μετά την επίσκεψη αυτή, η ενάγουσα απέστειλε στο εναγόμενο, κατόπιν αιτήσεώς του, την απάντησή της σε δύο λεπτομερή ερωτηματολόγια, που αφορούσαν το μεν ένα την αποστολή της ως ΓΤΒ του προγράμματος MED-Campus το δε έτερο τον ρόλο της ως συντονιστή ενός σχεδίου του προγράμματος MED-Invest στο Μαρόκο. Τα ερωτηματολόγια αυτά περιείχαν, μεταξύ άλλων, μια αίτηση αξιολογήσεως εκ μέρους της ενάγουσας των αποτελεσμάτων που είχαν επιτευχθεί στα σχέδια στα οποία συμμετείχε. Οι απαντήσεις της ενάγουσας συνοδεύθηκαν με ιδιαίτερα ογκώδη τεκμηρίωση.

- 14 Η Επιτροπή, στην οποία το εναγόμενο κοινοποίησε άτυπα, στις 6 Οκτωβρίου 1995, το σχέδιο της RS 1/96, απέστειλε αντίγραφο του εγγράφου αυτού στην ARTM. Οι απαντήσεις της τελευταίας, που αφορούσαν ιδίως τη σύγκυση συμφερόντων, κοινοποιήθηκαν από την Επιτροπή στο εναγόμενο. Κατά τη σύνταξη των απαντήσεων αυτών, η ενάγουσα εξακολούθησε να είναι ιδρυτικό μέλος της ARTM.
- 15 Στις 31 Ιανουαρίου 1997, η ενάγουσα απέστειλε μια πρώτη επιστολή στο εναγόμενο, με την οποία του ζήτησε να δημοσιεύσει διορθωτικό της RS 1/96. Η ενάγουσα φρονούσε ότι το έγγραφο αυτό περιείχε ανακρίβειες γι' αυτήν και ότι το εναγόμενο έπρεπε να τη συμβουλευθεί προτού το δημοσιεύσει.
- 16 Στις 7 Μαρτίου 1997, ο διευθυντής της διεύθυνσεως «Θεσμικές εξωτερικές σχέσεις, δημόσιες σχέσεις και νομική υπηρεσία» του εναγόμενου απάντησε ότι η RS 1/96 δεν περιείχε κανένα σφάλμα και ότι είχε τηρηθεί η διαδικασία.
- 17 Με έγγραφο της 24ης Απριλίου 1997, η ενάγουσα αμφισβήτησε το σύννομο της απαντήσεως αυτής, στον βαθμό που δεν προέκυπτε ότι η αίτησή της είχε υποβληθεί στα μέλη του Ελεγκτικού Συνεδρίου.
- 18 Στις 9 Ιουνίου 1997, ο διευθυντής της προαναφερθείσας υπηρεσίας του εναγομένου επιβεβαίωσε με επιστολή ότι η διαδικασία που ακολουθήθηκε σε σχέση με την απάντησή του της 7ης Μαρτίου 1997 ήταν σύννομη.
- 19 Στις 12 Ιουνίου 1997, η ενάγουσα απήλυθε σε έκαστο των μελών του Ελεγκτικού Συνεδρίου επιστολή στην οποία εξέφρασε εκ νέου τη θέση της λεπτομερώς.

- 20 Στις 18 Ιουλίου 1997, ο Πρόεδρος του Ελεγκτικού Συνεδρίου απάντησε ότι παρείλκε η επανεξέταση της RS 1/96 και παρέπεμψε κατά τα λοιπά στην επιστολή της 7ης Μαρτίου 1997.

Ένδικη διαδικασία και αιτήματα των διαδίκων

- 21 Υπό τις περιστάσεις αυτές, με δικόγραφο που κατέθεσε στη Γραμματεία του Πρωτοδικείου στις 20 Οκτωβρίου 1997, η ενάγουσα άσκησε την υπό κρίση αγωγή, στηριζόμενη στα άρθρα 178 και 215, δεύτερο εδάφιο, της Συνθήκης ΕΚ (νυν άρθρα 235 ΕΚ και 288, δεύτερο εδάφιο, ΕΚ).

- 22 Η ενάγουσα ζητεί από το Πρωτοδικείο:

- να διατάξει ως μέσο αποδείξεως την ακρόαση μαρτύρων,

- να υποχρεώσει το εναγόμενο να δημοσιεύσει το διατακτικό της αποφάσεως στην *Επίσημη Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων* και να καταβάλει των ποσό των 200 000 ECU ή το ποσό το οποίο το Πρωτοδικείο θα κρίνει δίκαιο προς αποκατάσταση της βλάβης που προκλήθηκε στη φήμη της ενάγουσας,

- να υποχρεώσει το εναγόμενο να της καταβάλει το ποσό των 943 725 ECU ως αποκατάσταση της ζημίας που υπέστη λόγω της καταγγελίας ορισμένων συμβάσεων και τα ποσά που το Πρωτοδικείο θα κρίνει δίκαια προς αποκατάσταση της ζημίας που προέκυψε λόγω διαφυγόντος κέρδους,

- να υποχρεώσει το εναγόμενο να της καταβάλει τους νόμιμους τόκους, καθώς και ποσό που να αναλογεί στη νομισματική αναπροσαρμογή,
- να καταδικάσει το εναγόμενο στα δικαστικά έξοδα.

23 Το εναγόμενο ζητεί από το Πρωτοδικείο:

- να απορρίψει την αγωγή ως απαράδεκτη, επικουρικώς ως αβάσιμη,
- να καταδικάσει την ενάγουσα στα δικαστικά έξοδα.

Επί του παραδεκτού

24 Το εναγόμενο φρονεί ότι η αγωγή είναι απαράδεκτη. Με τους λόγους περί απαραδέκτου που προβάλλει κάνει διάκριση μεταξύ των διαφόρων κεφαλαίων της ζημίας που προβάλλεται από την ενάγουσα.

Επί του παραδεκτού του αιτήματος αποζημιώσεως όσον αφορά τα διάφορα στοιχεία περιουσιακής ζημίας

25 Το εναγόμενο προβάλλει επιμέρους ισχυρισμούς όσον αφορά το αίτημα αποκατάστασεως της ζημίας που προκλήθηκε λόγω, αντιστοίχως, της καταγγελίας μιας

συμβάσεως FEDER που συνήφθη στις 17 Φεβρουαρίου 1997 με τη γενική διεύθυνση Περιφερειακή πολιτική και συνοχή (ΓΔ XVI) της Επιτροπής (στο εξής: σύμβαση FEDER), της μη αναθέσεως μιας συμβάσεως εκ μέρους της Επιτροπής, της καταγγελίας μιας συμβάσεως συναφθείσας με την Υπηρεσία για τα δίκτυα διαπεριφερειακής συνεργασίας (στο εξής: ARCI) και λόγω διαφυγόντος κέρδους.

Αίτημα αποκαταστάσεως της περιουσιακής ζημίας που απορρέει από την καταγγελία της συμβάσεως FEDER

- 26 Το εναγόμενο προβάλλει δύο λόγους απαραδέκτου, εκ των οποίων ο πρώτος αντλείται από τη συμβατική φύση της ζημίας και ο δεύτερος, προβαλλόμενος επικουρικώς, αφορά το τυπικώς μη σύννομο της αγωγής. Για λόγους λογικής συνοχής, πρέπει να εξεταστεί καταρχάς ο δεύτερος λόγος.

— Επί του λόγου περί απαραδέκτου που αντλείται από το ότι η αναφορά που η αγωγή κάνει στον αιτιώδη σύνδεσμο μεταξύ του προβαλλομένου πταίσματος και της προβαλλομένης ζημίας είναι ανεπαρκής

- 27 Το εναγόμενο τονίζει ότι στην αγωγή δεν αναφέρεται η ύπαρξη αιτιώδους συνδέσμου μεταξύ της πταισματικής συμπεριφοράς που προβάλλει η ενάγουσα και της ζημίας που φέρεται ότι υπέστη λόγω της καταγγελίας της εν λόγω συμβάσεως. Το εναγόμενο συνάγει εντεύθεν το απαράδεκτο της αγωγής.
- 28 Το Πρωτοδικείο υπενθυμίζει ότι, σύμφωνα με το άρθρο 19 του Οργανισμού (ΕΚ) του Δικαστηρίου και το άρθρο 44, παράγραφος 1, στοιχείο γ', του Κανονισμού Διαδικασίας, το δικόγραφο της προσφυγής-αγωγής πρέπει να αναφέρει το αντικείμενο της διαφοράς και συνοπτική έκθεση των προβαλλομένων ισχυρισμών.

- 29 Η ένδειξη αυτή πρέπει να είναι ακριβώς σαφής και ακριβής ώστε να μπορεί ο αντίδικος να προετοιμάσει την άμυνά του και το Πρωτοδικείο να αποφανθεί επί της προσφυγής-αγωγής, ενδεχομένως, χωρίς πρόσθετα στοιχεία. Για να εξασφαλιστεί η ασφάλεια δικαίου και η ορθή απονομή της δικαιοσύνης είναι απαραίτητο, για να είναι παραδεκτή η προσφυγή-αγωγή, τα ουσιαστικά πραγματικά και νομικά στοιχεία επί των οποίων στηρίζεται να προκύπτουν τουλάχιστον συνοπτικά, αλλά κατά τρόπο συνεκτικό και κατανοητό, από το ίδιο το δικόγραφο (βλ. αποφάσεις του Δικαστηρίου της 13ης Δεκεμβρίου 1990, C-347/88, Επιτροπή κατά Ελλάδας, Συλλογή 1990, σ. I-4747, σκέψη 28, και της 31ης Μαρτίου 1992, C-52/90, Επιτροπή κατά Δανίας, Συλλογή 1992, σ. I-2187, σκέψεις 17 επ.; αποφάσεις του Πρωτοδικείου της 18ης Σεπτεμβρίου 1996, T-387/94, Asia Motor France κ.λπ. κατά Επιτροπής, Συλλογή 1996, σ. II-961, σκέψη 106, και της 29ης Ιανουαρίου 1998, T-113/96, Dubois et Fils κατά Συμβουλίου και Επιτροπής, Συλλογή 1998, σ. II-125, σκέψη 29).
- 30 Για να πληρούνται οι προϋποθέσεις αυτές, το δικόγραφο με το οποίο ζητείται η αποκατάσταση ζημιών που προκάλεσε κοινοτικό όργανο πρέπει να περιλαμβάνει τα στοιχεία που καθιστούν δυνατή την εξατομίκευση της συμπεριφοράς που ο ενάγων προσάπτει στο όργανο, τους λόγους για τους οποίους θεωρεί ότι υφίσταται αιτιώδης συνάφεια μεταξύ της συμπεριφοράς και της ζημίας που ισχυρίζεται ότι υπέστη καθώς και τον προσδιορισμό του χαρακτήρα και της εκτάσεως της ζημίας αυτής (βλ., για παράδειγμα, απόφαση Dubois et Fils κατά Συμβουλίου και Επιτροπής, όπ.π., σκέψη 30, και διάταξη του Πρωτοδικείου της 14ης Μαΐου 1998, T-262/97, Goldstein κατά Επιτροπής, Συλλογή 1998, σ. II-2175, σκέψη 22).
- 31 Εν προκειμένω, στο δικόγραφο αναφέρεται ότι η εκ μέρους του εναγομένου δημοσίευση της RS 1/96 οδήγησε την Επιτροπή να καταγγείλει τη σύμβαση FEDER. Επομένως, το δικόγραφο αναφέρει κατά τρόπο συνεκτικό και κατανοητό ποιος είναι, κατά την ενάγουσα, ο αιτιώδης σύνδεσμος μεταξύ της συμπεριφοράς που προσάπτεται στο εναγόμενο και της προβαλλομένης ζημίας. Η ύπαρξη στη δικογραφία στοιχείων που αντιφάσκουν ενδεχομένως με την άποψη που υποστηρίζει η ενάγουσα μπορεί να θέσει εν αμφιβόλω όχι το παραδεκτό της αγωγής, αλλά αποκλειστικά, ενδεχομένως, το βάσιμο της αγωγής.
- 32 Επομένως, το δικόγραφο της αγωγής ανταποκρίνεται στις τυπικές απαιτήσεις των προπαρατεθέντων νομοθετημάτων και ο ισχυρισμός πρέπει κατά συνέπεια να απορριφθεί.

— Επί του λόγου περί απαραδέκτου που αφορά τον συμβατικό χαρακτήρα του αιτήματος αποζημιώσεως

- 33 Το εναγόμενο τονίζει ότι, στην υπό κρίση υπόθεση, η ενάγουσα άσκησε αγωγή αποζημιώσεως λόγω εξωσυμβατικής ευθύνης κατά του αντισυμβαλλομένου, ήτοι της Κοινότητας, λόγω της εκ μέρους της Κοινότητας καταγγελίας της συμβάσεως. Η καταγγελία της συμβάσεως αυτής όμως εμπίπτει στον τομέα της συμβατικής ευθύνης, που διέπεται από το άρθρο 215, πρώτο εδάφιο, της Συνθήκης. Επομένως, η υπό κρίση αγωγή που έχει ως αντικείμενο την αποκατάσταση ζημίας προκληθείσας στο πλαίσιο συμβάσεως είναι απαράδεκτη (διάταξη του Πρωτοδικείου της 18ης Ιουλίου 1997, T-180/95, Nutria κατά Επιτροπής, Συλλογή 1997, σ. II-1317, σκέψεις 39 και 40).
- 34 Το Πρωτοδικείο διαπιστώνει ότι η εξωσυμβατική ευθύνη που προβλέπεται στο άρθρο 215, δεύτερο εδάφιο, της Συνθήκης, στο οποίο στηρίζεται η αγωγή, δεσμεύει ασφαλώς την Κοινότητα. Ωστόσο, στοιχειοθετείται με βάση «τη ζημία που προξενούν τα όργανα». Επομένως, προϋποθέτει τον προσδιορισμό του οργάνου στο οποίο πρέπει να καταλογιστεί η αιτία της ζημίας.
- 35 Εν προκειμένω, η ενάγουσα προβάλλει ως ζημία την εκ μέρους της Επιτροπής καταγγελία της συμβάσεως FEDER, που συνήφθη με την Κοινότητα. Δεν αμφισβητεί, ούτε τυπικώς ούτε ουσιαστικώς, το σύννομο της καταγγελίας αυτής. Η αγωγή της έχει αποκλειστικά ως αντικείμενο να προσάψει στο εναγόμενο ότι δημοσίευσε την RS 1/96 και ότι οδήγησε έτσι την Επιτροπή να προβεί στην καταγγελία της εν λόγω συμβάσεως.
- 36 Επομένως, η συμπεριφορά που προσάπτεται στο εναγόμενο δεν έχει σχέση με την εκτέλεση των υποχρεώσεων που γεννήθηκαν από τις συμβάσεις μεταξύ της ενάγουσας και της Κοινότητας. Η ευθύνη περί της οποίας πρόκειται είναι συνελπώς εξωσυμβατικής φύσεως.
- 37 Ο ισχυρισμός επομένως πρέπει να απορριφθεί.

Αίτημα αποκαταστάσεως περιουσιακής ζημίας απορρέουσας από τη μη ανάθεση έργου

38 Η ενάγουσα προβάλλει ως ζημία το γεγονός ότι στερήθηκε της δυνατότητας συμμετοχής σε μειοδοτικό διαγωνισμό, κατόπιν της σημαντικής προσκλήσεως για την υποβολή προσφορών στην οποία προέβη η Επιτροπή, όσον αφορά τη δημιουργία ενός τεχνολογικού πάρκου στο Σαντιάγο της Χιλής (σχέδιο CH/B7-3011/94/172).

39 Το εναγόμενο προβάλλει τη συμβατική προέλευση της ζημίας. Φρονεί ότι η ζημιόγυος πράξη, που διαπράχθηκε από την Επιτροπή, δεν μπορεί να καταλογιστεί σε αυτό και καταλήγει στο απαράδεκτο της αγωγής. Τέλος, υποστηρίζει ότι στο δικόγραφο της αγωγής δεν φαίνεται επαρκώς ποιος είναι ο αιτιώδης σύνδεσμος μεταξύ της ζημίας και του περιστατικού το οποίο του προσάπτεται, ήτοι της δημοσίευσής της RS 1/96. Για λόγους λογικής συνοχής πρέπει καταρχάς να αναλυθεί ο τελευταίος αυτός ισχυρισμός.

— Επί του λόγου περί απαραδέκτου που αφορά το ότι στο δικόγραφο της αγωγής γίνεται ανεπαρκής αναφορά στον αιτιώδη σύνδεσμο μεταξύ του προβαλλομένου πταισματος και της προβαλλομένης ζημίας

40 Το εναγόμενο φρονεί ότι η ενάγουσα δεν ανέφερε, με τον απαιτούμενο βαθμό σαφήνειας και ακρίβειας, ποιος είναι ο αιτιώδης σύνδεσμος μεταξύ της φερόμενης ως παράνομης συμπεριφοράς, αφενός, και της ζημίας που απορρέει από τη μη ανάθεση έργου εκ μέρους της Επιτροπής, αφετέρου. Επιπλέον, η ενάγουσα δεν προσκόμισε κανένα έγγραφο της Επιτροπής το οποίο να παρέχει διευκρινίσεις σχετικά με τη σχετική σύμβαση και τους λόγους για τους οποίους δεν της ανατέθηκε το εν λόγω έργο. Το εναγόμενο καταλήγει ότι το εν λόγω αίτημα είναι απαράδεκτο.

41 Από την αγωγή προκύπτει ότι η εκ μέρους του εναγομένου δημοσίευση της RS 1/96 οδήγησε την Επιτροπή να μη συμπεριλάβει την ενάγουσα μεταξύ των υποψηφίων για την εν λόγω σύμβαση. Από τα συνημμένα στην αγωγή έγγραφα προκύπτει ότι η

ενάγουσα είχε συμμετάσχει στην πρόσκληση για την υποβολή προσφορών. Η ενάγουσα εκθέτει, τέλος, ότι είχε πιθανώς επιλεγεί ως μία μεταξύ των καλύτερων συμμετεχουσών εταιριών. Προτίθεται να αποδείξει το γεγονός αυτό προτείνοντας στο Πρωτοδικείο να διατάξει την εκ μέρους της Επιτροπής προσκόμιση των αντίστοιχων εγγράφων.

- 42 Τα στοιχεία αυτά είναι επαρκώς σαφή και ακριβή για να επιτρέψουν στο εναγόμενο να προετοιμάσει την άμυνά του και στο Πρωτοδικείο να αποφανθεί επί της αγωγής. Επομένως, το δικόγραφο της αγωγής τηρεί, ως προς το σημείο αυτό, τις απαιτήσεις του άρθρου 19 του Οργανισμού (ΕΚ) του Δικαστηρίου και του άρθρου 44, παράγραφος 1, στοιχείο γ, του Κανονισμού Διαδικασίας του Πρωτοδικείου.
- 43 Επομένως, ο ισχυρισμός πρέπει να απορριφθεί.

— Επί του λόγου περί απαραδέκτου που αφορά τον συμβατικό χαρακτήρα της προκληθείσας ζημίας

- 44 Το εναγόμενο εκθέτει ότι, αν η ζημία που προκλήθηκε από τη μη ανάθεση έργου πρέπει να θεωρηθεί ότι είναι συμβατικής προελεύσεως, το αίτημα περί αποκατάστασής της που στηρίζεται, εν προκειμένω, επί της εξωσυμβατικής ευθύνης είναι απαράδεκτο.
- 45 Το Πρωτοδικείο τονίζει ότι η προβαλλόμενη ζημία συνίσταται στην εκ μέρους της Επιτροπής μη ανάθεση έργου στην ενάγουσα. Η ενάγουσα καταλογίζει τη ζημία στο εναγόμενο το οποίο, δημοσιεύοντας την RS 1/96, οδήγησε την Επιτροπή να μην της αναθέσει το εν λόγω έργο. Επομένως, η ζημία είναι άσχετη από την εκτέλεση

συμβατικών υποχρεώσεων. Η ευθύνη που θεμελιώνεται στους λόγους αυτούς είναι συνεπώς εξωσυμβατικής φύσεως.

46 Ο ισχυρισμός πρέπει συνεπώς να απορριφθεί.

— Επί του λόγου περί απαραδέκτου που αφορά την αδυναμία καταλογισμού της ζημίας στο εναγόμενο

47 Το εναγόμενο υποστηρίζει ότι η αγωγή είναι απαράδεκτη, επειδή η προσβαλλόμενη ζημία, ήτοι η μη ανάθεση του έργου, προκλήθηκε από την Επιτροπή. Συγκεκριμένα, η RS 1/96 δεν έχει κανένα δεσμευτικό χαρακτήρα και συνεπώς ουδόλως περιόρισε την αυτονομία δράσης της Επιτροπής.

48 Το Πρωτοδικείο τονίζει ότι με τον ισχυρισμό αυτό επιδιώκεται να υποστηριχθεί ότι η αυτονομία δράσης της Επιτροπής διέκοψε τον προβαλλόμενο αιτιώδη σύνδεσμο μεταξύ της πράξεως του εναγομένου, ήτοι της δημοσιεύσεως της RS 1/96, και της προβαλλομένης ζημίας, ήτοι της μη αναθέσεως του έργου. Με τον ισχυρισμό αυτό τίθεται εν αμφιβολώ η ύπαρξη του αιτιώδους συνδέσμου, ήτοι μία από τις ουσιαστικές προϋποθέσεις της εξωσυμβατικής ευθύνης της Κοινότητας. Ο ισχυρισμός αυτός εμπίπτει συνεπώς στην εξέταση όχι του παραδεκτού, αλλά της ουσίας της διαφοράς.

49 Το εναγόμενο παραθέτει προς στήριξη του ισχυρισμού δύο αποφάσεις του Δικαστηρίου (αποφάσεις της 27ης Μαρτίου 1980, 133/79, Sucrimex και Westzucker κατά Επιτροπής, Συλλογή τόμος 1980/I, σ. 659, σκέψεις 22 και 23, και της 10ης Ιουνίου 1982, 217/81, Interagra κατά Επιτροπής, Συλλογή 1982, σ. 2233, σκέψη 8), με τις οποίες κηρύχθηκαν απαράδεκτες αγωγές αποζημιώσεως με το αιτιολογικό ότι το ζημιόγONO γεγονός δεν μπορούσε να καταλογιστεί στο εναγόμενο όργανο. Ωστόσο, οι αποφάσεις αυτές εκδόθηκαν επί υποθέσεων στις οποίες μια αγωγή αποζημιώσεως

είχε στραφεί κατά της Επιτροπής, ενώ η βλαπτική απόφαση είχε ληφθεί από εθνικό οργανισμό ο οποίος ενεργούσε προς διασφάλιση της εκτελέσεως κοινοτικής ρυθμίσεως. Δεδομένου ότι οι διατάξεις του άρθρου 178 της Συνθήκης, σε συνδυασμό με τις διατάξεις του άρθρου 215 της Συνθήκης, παρέχουν αρμοδιότητα στον κοινοτικό δικαστή μόνο για την αποκατάσταση των ζημιών που μπορούν να θεμελιώσουν την εξωσυμβατική ευθύνη της Κοινότητας, ο καταλογισμός μιας ζημίας σε εθνικό οργανισμό συνεπάγεται την έλλειψη αρμοδιότητας του κοινοτικού δικαστή και, επομένως, το απαράδεκτο της αγωγής (βλ. επίσης, στο πνεύμα αυτό, τις αποφάσεις του Δικαστηρίου της 26ης Φεβρουαρίου 1986, 175/84, Κροην κατά Επιτροπής, Συλλογή 1986, σ. 753, σκέψεις 18 και 19, και της 7ης Ιουλίου 1987, 89/86 και 91/86, L'Étoile commerciale και CNTA κατά Επιτροπής, Συλλογή 1987, σ. 3005, σκέψεις 17 και 18).

- 50 Εν προκειμένω, αντιθέτως, το ζήτημα του καταλογισμού της ζημίας τίθεται αποκλειστικά μεταξύ δύο κοινοτικών οργάνων. Η στοιχειοθέτηση της ευθύνης των οργάνων αυτών όμως εμπίπτει στην αρμοδιότητα του κοινοτικού δικαστή.
- 51 Ο ισχυρισμός πρέπει συνεπώς να απορριφθεί.

Αίτημα αποκατάστασης περιουσιακής ζημίας απορρέουσας από την καταγγελία συμβάσεως με την ARCI

- 52 Η ενάγουσα προβάλλει ως ζημία την καταγγελία, στις 16 Ιουλίου 1997, μιας συμβάσεως συναφθείσας στις 23 Δεκεμβρίου 1996 με την ARCI.
- 53 Το εναγόμενο προβάλλει το απαράδεκτο της αγωγής με την οποία ζητείται η αποκατάσταση της ζημίας αυτής για τον λόγο, αφενός, ότι η εν λόγω ζημία δεν μπορεί να του καταλογιστεί και, αφετέρου, ότι στην αγωγή δεν αναφέρθηκε, με τον απαιτούμενο βαθμό σαφήνειας και ακρίβειας, ποιος είναι ο αιτιώδης σύνδεσμος μεταξύ του φερομένου ως γενεσιουργού της ευθύνης γεγονότος και της ζημίας.

54 Για λόγους λογικής συνοχής πρέπει να εξεταστεί καταρχάς ο δεύτερος λόγος.

— Επί του λόγου περί απαραδέκτου που αφορά το ότι στην αγωγή γίνεται ανεπαρκής αναφορά στον αιτιώδη σύνδεσμο μεταξύ του προβαλλομένου πταίσματος και της προβαλλομένης ζημίας

55 Το εναγόμενο φρονεί ότι η ενάγουσα δεν ανέφερε, με τον απαιτούμενο βαθμό σαφήνειας και ακρίβειας, ποιος είναι ο αιτιώδης σύνδεσμος μεταξύ της φερομένης ως παράνομης συμπεριφοράς, αφενός, και της ζημίας που οφείλεται στην καταγγελία συμβάσεως συναφθείσας με την ARCI, αφετέρου.

56 Το εναγόμενο τονίζει συναφώς ότι το έγγραφο που προσκόμισε η ενάγουσα δεν διευκρινίζει τον λόγο της καταγγελίας. Επιπλέον, η ενάγουσα ήταν σύμφωνη για τη λύση της συμβάσεως. Τέλος, η σύμβαση αυτή συνήφθη με την ενάγουσα στις 23 Δεκεμβρίου 1996, συνεπώς μετά την ημερομηνία δημοσίευσής της RS 1/96, πράγμα το οποίο καθιστά εντελώς απίθανο, αν όχι αδύνατο, οποιονδήποτε αιτιώδη σύνδεσμο μεταξύ της RS 1/96 και ενδεχομένης ζημίας απορρέουσας από την καταγγελία.

57 Το εναγόμενο συνάγει από τα ανωτέρω ότι η αγωγή είναι συνεπώς απαράδεκτη.

58 Το Πρωτοδικείο τονίζει ότι, εν προκειμένω, στην αγωγή εκτίθεται ότι η εκ μέρους του εναγομένου δημοσίευση της RS 1/96 οδήγησε την ARCI να καταγγείλει την εν λόγω σύμβαση. Αναφέρεται συνεπώς κατά τρόπο συνεκτικό και κατανοητό ποιος είναι, κατά την ενάγουσα, ο αιτιώδης σύνδεσμος μεταξύ της προσαπτομένης στο εναγόμενο συμπεριφοράς και της προβαλλομένης ζημίας. Πρέπει να υπενθυμιστεί (βλ., ανωτέρω, σκέψη 31) ότι η ύπαρξη στη δικογραφία στοιχείων που αντιφάσκουν με

την άποψη που υποστηρίζει η ενάγουσα μπορεί να έχει ως αποτέλεσμα όχι το απαραδέκτο, αλλά αποκλειστικά, ενδεχομένως, το αβάσιμο της αγωγής.

- 59 Επομένως, η αγωγή πληροί τις τυπικές απαιτήσεις των διατάξεων που παρατέθηκαν ανωτέρω στις σκέψεις 28 έως 30 και κατά συνέπεια ο σχετικός ισχυρισμός πρέπει να απορριφθεί.

— Επί του λόγου περί απαραδέκτου που αφορά το ότι η ζημία δεν μπορεί να καταλογιστεί στο εναγόμενο

- 60 Το εναγόμενο υποστηρίζει ότι η αγωγή είναι απαράδεκτη επειδή η προβαλλόμενη ζημία, ήτοι η καταγγελία της συμβάσεως, προκλήθηκε από την ARCI, είτε με δική της πρωτοβουλία είτε κατόπιν της παρεμβάσεως της Επιτροπής. Εν πάση περιπτώσει, το εναγόμενο δεν είχε καμία δυνατότητα να αναγκάσει την ARCI να λάβει το μέτρο αυτό. Συγκεκριμένα, η RS 1/96 δεν έχει κανένα δεσμευτικό χαρακτήρα και συνεπώς ουδόλως περιόρισε την αυτονομία δράσης της Επιτροπής και της ARCI.
- 61 Το Πρωτοδικείο τονίζει ότι με τον λόγο αυτό, που είναι ανάλογος με εκείνον που αναλύθηκε ανωτέρω στις σκέψεις 47 έως 51, επιδιώκεται να υποστηριχθεί ότι η αυτονομία δράσης της ARCI και της Επιτροπής διέκοψε τον προβαλλόμενο αιτιώδη σύνδεσμο μεταξύ του οφειλομένου στο εναγόμενο γεγονότος, ήτοι της δημοσιεύσεως της RS 1/96, και της προβαλλομένης ζημίας, ήτοι της καταγγελίας της συμβάσεως. Με τον λόγο αυτό τίθεται συνεπώς εν αμφιβόλω η ύπαρξη του αιτιώδους συνδέσμου, ήτοι μιας από τις ουσιαστικές προϋποθέσεις της εξωσυμβατικής ευθύνης της Κοινότητας. Από την άποψη αυτή, ο προβαλλόμενος λόγος εμπίπτει στην εξέταση όχι του παραδεκτού αλλά της ουσίας της διαφοράς.
- 62 Επομένως, ο λόγος αυτός πρέπει να απορριφθεί.

Αίτημα αποκαταστάσεως περιουσιακής ζημίας απορρέουσας από διαφυγόν κέρδος

63 Το εναγόμενο προβάλλει το απαράδεκτο της αγωγής για τον λόγο ότι δεν αναφέρθηκε στην αγωγή, με τον απαιτούμενο βαθμό σαφήνειας και ακρίβειας, ποια είναι, αφενός, η ζημία και, αφετέρου, ποιος είναι ο αιτιώδης σύνδεσμος μεταξύ του φερομένου ως γενεσιουργού της ζημίας γεγονότος και της ζημίας.

— Επί του λόγου περί απαράδεκτου που αφορά το ότι στην αγωγή γίνεται ανεπαρκής αναφορά στη ζημία

64 Το εναγόμενο εκθέτει ότι, εφόσον δεν αναφέρεται είτε το ύψος της ζημίας είτε τουλάχιστον τα πραγματικά στοιχεία που καθιστούν δυνατή την εκτίμηση της φύσεως και του μεγέθους της, το αίτημα περί αποκαταστάσεως της ζημίας που προβλήθηκε από την προβαλλόμενη μείωση της εμπορικής δραστηριότητας της ενάγουσας είναι απαράδεκτο (απόφαση του Πρωτοδικείου της 10ης Ιουλίου 1990, T-64/89, Automec κατά Επιτροπής, Συλλογή 1990, σ. II-367, σκέψεις 73 έως 77).

65 Το Πρωτοδικείο, παραπέμποντας αφενός στις αρχές που εκτέθηκαν ανωτέρω στις σκέψεις 28 έως 30, υπενθυμίζει αφετέρου ότι αίτημα για επιδίκαση απροσδιόριστης αποζημιώσεως στερείται της αναγκαίας σαφήνειας και πρέπει, συνακόλουθα, να θεωρηθεί απαράδεκτο (βλ. απόφαση του Δικαστηρίου της 2ας Δεκεμβρίου 1971, 5/71, Zuckerfabrik Schöppenstedt κατά Συμβουλίου, Συλλογή τόμος 1969-1971, σ. 1025, σκέψη 9· αποφάσεις του Πρωτοδικείου Automec κατά Επιτροπής, όπ.π., σκέψη 73, και της 29ης Οκτωβρίου 1998, T-13/96, TEAM κατά Επιτροπής, η οποία δεν έχει δημοσιευθεί ακόμα στη Συλλογή, σκέψη 27).

66 Εν προκειμένω, η ενάγουσα ανέφερε στην αγωγή της ότι η αφορώσα το διαφυγόν κέρδος ζημία της προέκυψε από τη μη ανάθεση του έργου το οποίο αφορά η σύμβαση CH/B7-3011/94/172 (βλ., ανωτέρω, σκέψεις 38 έως 51), τη στέρηση της δυνατότητας συμμετοχής στις προσκλήσεις για την υποβολή προσφορών που δημοσίευε η Επιτροπή και, συνεπώς, την απώλεια μετέπειτα επαγγελματικών

ευκαιριών. Η ζημία αντιστοιχεί σε βλάβη όσον αφορά τα ασώματα στοιχεία της φήμης και πελατείας της και σε αδυναμία αποκτήσεως νέων επαγγελματικών εμπειριών. Η ενάγουσα προσέθεσε ότι ο ισολογισμός της εμφανίζει κύκλο εργασιών κυμαινόμενο μεταξύ 2 000 και 2 500 εκατομμυρίων ιταλικών λιρών (LIT). Διευκρινίζει τελικώς ότι η ζημία που προκλήθηκε από την RS 1/96, όσον αφορά τη μείωση της εμπορικής δραστηριότητάς της, πρέπει να εκτιμηθεί σε σχέση με τα στοιχεία αυτά.

- 67 Το Πρωτοδικείο συνάγει από τα ανωτέρω ότι η ενάγουσα, μολονότι δεν προσδιόρισε αριθμητικώς το ύψος της προβαλλομένης ζημίας, ανέφερε τα στοιχεία που επιτρέπουν να εκτιμηθεί η φύση και το μέγεθος αυτής. Επομένως, το εναγόμενο μπόρεσε να διασφαλίσει την άμυνά του και το Πρωτοδικείο είναι σε θέση να αποφανθεί επί της αγωγής. Υπό τις συνθήκες αυτές, η έλλειψη αριθμητικών στοιχείων στην αγωγή δεν θίγει τα δικαιώματα άμυνας, καθόσον μάλιστα η ενάγουσα προσκόμισε τα εν λόγω στοιχεία με το υπόμνημα απαντήσεώς της, παρέχοντας έτσι τη δυνατότητα στο εναγόμενο να τα συζητήσει τόσο με το υπόμνημα ανταπαντήσεως όσο και κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση (βλ., στο πνεύμα αυτό, απόφαση του Δικαστηρίου της 9ης Δεκεμβρίου 1965, 29/63, 31/63, 36/63, 39/63 έως 47/63, 50/63 και 51/63, *Laminoires de la Providence* κ.λπ. κατά Ανωτάτης Αρχής, Συλλογή τόμος 1965-1968, σ. 197).
- 68 Έτσι, εν προκειμένω, η ενάγουσα παρουσιάζει με το υπόμνημα απαντήσεώς της ένα πίνακα από τον οποίο προκύπτει ότι ο κύκλος εργασιών της, που αυξανόταν κατά περίπου 8 % ετησίως από το 1993 έως το 1995, υπέστη σημαντική μείωση, της τάξεως του 55 %, το 1996 και το 1997 σε σχέση με το 1995. Η απώλεια αυτή θα μπορούσε να υπολογιστεί σε 683 742 ECU ετησίως.
- 69 Επομένως, ο λόγος αυτός πρέπει να απορριφθεί.

— Επί του λόγου περί απαραδέκτου που αφορά το ότι στην αγωγή γίνεται ανεπαρκής αναφορά στον αιτιώδη σύνδεσμο μεταξύ του προβαλλομένου πταίσματος και της προβαλλομένης ζημίας

- 70 Το εναγόμενο υποστηρίζει ότι η ενάγουσα δεν ανέφερε, με τον απαιτούμενο βαθμό σαφήνειας και ακρίβειας, τον αιτιώδη σύνδεσμο που υφίσταται μεταξύ της φερο-

μένης ως παράνομης συμπεριφοράς την οποία του προσάπτει, αφενός, και του διαφυγόντος κέρδους, αφετέρου. Συγκεκριμένα, η ενάγουσα απλώς ισχυρίζεται ότι υπέστη μείωση του κύκλου εργασιών της, αλλά δεν παρέχει καμία εξήγηση όσον αφορά την προέλευση της μείωσης αυτής.

- 71 Αφενός, αν γινόταν δεκτό ότι η καταγγελία της συμβάσεως FEDER και της συμβάσεως που συνήφθη με την ARCI συνέβαλε στη μείωση του κύκλου εργασιών της, η ενάγουσα θα ζητούσε στην πραγματικότητα δύο φορές αποζημίωση για την ίδια ζημία.
- 72 Αφετέρου, η άποψη της ενάγουσας ότι εξαιτίας της RS 1/96 δεν θα μπορούσε πλέον να ασκήσει δραστηριότητες όπως στο παρελθόν στον τομέα της επικουρίας και της αξιολογήσεως κοινοτικών προγραμμάτων δεν πρέπει να γίνει δεκτή. Συγκεκριμένα, πρώτον, οι δύο προαναφερθείσες συμβάσεις συνήφθησαν ενώ είχε ήδη δημοσιευθεί η RS 1/96, συνεπώς ενώ ήταν ήδη γνωστή σε όλους τους εμπλεκομένους. Δεύτερον, επ' ευκαιρία ενός ελέγχου των δαπανών στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου, που διενεργήθηκε από ελεγκτές του εναγομένου από τις 2 έως τις 6 Φεβρουαρίου 1998 στην Ιταλία, διαπιστώθηκε ότι τον Σεπτέμβριο και τον Οκτώβριο του 1997 ανατέθηκαν στην ενάγουσα, από κοινού με μια άλλη επιχείρηση, δύο πραγματογνωμοσύνες για ποσά 800 εκατομμυρίων και 1 200 εκατομμυρίων ΛΙΤ, χρηματοδοτούμενες εξ ολοκλήρου από κοινοτικά κεφάλαια. Το συνολικό ποσό αυτών των δύο συμβάσεων όμως είναι σημαντικό σε σχέση με τον ετήσιο κύκλο εργασιών της ενάγουσας.
- 73 Το εναγόμενο συνάγει από τα ανωτέρω ότι η αγωγή είναι επίσης απαράδεκτη επί του σημείου αυτού.
- 74 Το Πρωτοδικείο τονίζει ότι στην αγωγή εκτίθεται για ποιο λόγο η συνιστάμενη σε διαφυγόν κέρδος ζημία είχε ως αιτία την RS 1/96, καθόσον αυτή, δυσμενής για την ενάγουσα και συνταχθείσα από κοινοτικό όργανο μεγάλου κύρους, δημοσιεύθηκε στην *Επίσημη Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων* και γνωστοποιήθηκε

γενικώς σε όλα τα κράτη μέλη και ειδικότερα στους κύκλους που διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο σε πολιτικό και οικονομικό επίπεδο.

- 75 Εν συνεχεία, στην αγωγή γίνεται σαφής διάκριση μεταξύ της συνισταμένης σε διαφυγόν κέρδος ζημίας και της ζημίας που οφείλεται στην καταγγελία των συμβάσεων που συνήφθησαν με την Επιτροπή και την ARCI. Τα δύο αυτά κεφάλαια της ζημίας αποτελούν αντικείμενο χωριστών περιγραφών και εκτιμήσεων. Διακρίνονται ανάλογα με τον βαθμό βεβαιότητας, καθόσον η ζημία που οφείλεται στην καταγγελία των συμβάσεων χαρακτηρίζεται ως «απώλεια», σε αντίθεση προς το διαφυγόν απλώς κέρδος.
- 76 Το Πρωτοδικείο θεωρεί επομένως ότι τα στοιχεία αυτά είναι επαρκώς σαφή και ακριβή για να μπορέσει το εναγόμενο να προετοιμάσει την άμυνά του για να μπορέι να κριθεί η αγωγή.
- 77 Περαιτέρω, το επιχείρημα που προέβαλε το εναγόμενο με το υπόμνημα ανταπαντήσεως, ότι δηλαδή τον Σεπτέμβριο και τον Οκτώβριο του 1997 ανατέθηκαν στην ενάγουσα σημαντικά έργα χρηματοδοτούμενα από κοινοτικά κεφάλαια, δεν είναι λυσιτελές για την εξέταση του παραδεκτού της αγωγής. Συγκεκριμένα, το επιχείρημα αυτό δεν θέτει εν αμφιβόλω την εσωτερική συνοχή και, συνεπώς, το τυπικώς σύννομο της αγωγής, αλλά αφορά, ενδεχομένως, την ουσία της διαφοράς.
- 78 Συνεπώς, η αγωγή πληροί τις απαιτήσεις του άρθρου 19 του Οργανισμού (ΕΚ) του Δικαστηρίου και του άρθρου 44, παράγραφος 1, στοιχείο γ', του Κανονισμού Διαδικασίας του Πρωτοδικείου.
- 79 Επομένως, ο λόγος αυτός πρέπει να απορριφθεί.

Επί του παραδεκτού του αιτήματος χρηματικής ικανοποίησης λόγω ηθικής βλάβης

- 80 Το εναγόμενο προβάλλει το अपαράδεκτο της αγωγής για τον λόγο ότι δεν αναφέρθηκε σ' αυτή, με τον απαιτούμενο βαθμό σαφήνειας και ακριβείας, το μέγεθος και η φύση της προβαλλομένης ηθικής βλάβης. Περαιτέρω, ο ποσοτικός προσδιορισμός του αιτήματος στο ύψος των 200 000 ECU, που έγινε με το υπόμνημα απαντήσεως, αποτελεί απαράδεκτο νέο αίτημα και δεν είναι επαρκώς ακριβής.
- 81 Το Πρωτοδικείο παραπέμπει στις αρχές που εκτέθηκαν ανωτέρω στις σκέψεις 28 έως 30 και 65 και προσθέτει ότι το αίτημα χρηματικής ικανοποίησης λόγω ηθικής βλάβης, που υποβάλλεται είτε συμβολικώς είτε για την καταβολή πραγματικής αποζημιώσεως, πρέπει να διευκρινίζει τη φύση της προβαλλομένης βλάβης και να υπολογίζει, έστω κατά προσέγγιση, το σύνολο της βλάβης αυτής (βλ., στο πνεύμα αυτό, διάταξη του Πρωτοδικείου της 15ης Φεβρουαρίου 1995, T-112/94, Moat κατά Επιτροπής, Συλλογή Υπ.Υπ. 1995, σ. II-135, σκέψη 38, και απόφαση του Πρωτοδικείου της 29ης Ιανουαρίου 1998, T-157/96, Affatato κατά Επιτροπής, Συλλογή Υπ.Υπ. 1998, σ. II-97, σκέψη 49).
- 82 Εν προκειμένω, η ενάγουσα ανέφερε στην αγωγή ότι η ηθική βλάβη της συνίσταται σε προσβολή της τιμής και της φήμης της που προκλήθηκε από τη δημοσίευση της RS 1/96, την οποία χαρακτηρίζει δυσφημιστική. Τονίζει, όπως διευκρινίζεται ανωτέρω στη σκέψη 74, ότι η προσβολή αυτή προέρχεται από κοινοτικό όργανο μεγάλου κύρους και δημοσιεύθηκε στην *Επίσημη Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων*, η οποία θεωρείται επίσημη πηγή, διανέμεται γενικώς σε όλα τα κράτη μέλη και απευθύνεται, ιδίως, στους κύκλους που έχουν σημαντικό ρόλο σε πολιτικό και οικονομικό επίπεδο. Η ενάγουσα υποστηρίζει ότι μια τέτοια προσβολή της τιμής και της φήμης διαταράσσει σοβαρά την εύρυθμη πορεία μιας εταιρίας η οποία, όπως η δική της, έχει τη διάσταση μιας μικρής ή μεσαίας επιχειρήσεως.
- 83 Το Πρωτοδικείο συνάγει από τα ανωτέρω ότι η ενάγουσα, μολονότι δεν προσδιόρισε αριθμητικώς το ύψος της προβαλλομένης ηθικής βλάβης, ανέφερε τα στοιχεία που επιτρέπουν να εκτιμηθεί η φύση και το μέγεθός της. Επομένως, το εναγόμενο μπό-

ρεσε να διασφαλίσει την άμυνά του και το Πρωτοδικείο είναι σε θέση να αποφανθεί επί της αγωγής. Υπό τις συνθήκες αυτές, όπως εκτέθηκε ανωτέρω στη σκέψη 67, η έλλειψη αριθμητικών στοιχείων στην αγωγή δεν θίγει τα δικαιώματα άμυνας, καθόσον μάλιστα η ενάγουσα προσκόμισε τα εν λόγω στοιχεία με το υπόμνημα απαντήσεως, παρέχοντας έτσι τη δυνατότητα στο εναγόμενο να τα συζητήσει τόσο με το υπόμνημα ανταπαντήσεως όσο και κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση (βλ., στο πνεύμα αυτό, αποφάσεις *Laminoirs de la Providence* κ.λπ. κατά Ανωτάτης Αρχής, όπ.π., και *TEAM* κατά Επιτροπής, όπ.π., σκέψη 29).

- 84 Έτσι, εν προκειμένω, η ενάγουσα παρουσίασε με το υπόμνημα απαντήσεως μια πλήρη ανάλυση της ηθικής βλάβης της. Ανέπτυξε καταρχάς πέντε κριτήρια εκτιμήσεως, αφορώντα αντιστοίχως το μέγεθος της βλάβης, τη σοβαρότητά της, το ότι ήταν δυνατό να αποφευχθεί, την περιουσιακή ισχύ του βλάπτοντος και την ιδιότητα του βλαπτομένου. Πρότεινε εν συνεχεία, στηριζόμενη στην απόφαση του Πρωτοδικείου της 26ης Οκτωβρίου 1993, T-59/92, *Caronna* κατά Επιτροπής (Συλλογή 1993, σ. Π-1129, σκέψη 107), μια εκτίμηση προσδιοριζόμενη αριθμητικώς σε 200 000 ECU. Προσέθεσε τέλος ότι είναι διατεθειμένη να δεχθεί το ποσό το οποίο θα κρίνει δίκαιο το Πρωτοδικείο.
- 85 Επομένως, ο λόγος που αφορά το ότι στην αγωγή αναφέρεται ανεπαρκώς το μέγεθος της βλάβης πρέπει να απορριφθεί.
- 86 Εν συνεχεία, από την παρουσίαση αυτή των επιχειρημάτων που ανέπτυξε η ενάγουσα προκύπτει ότι η πρόταση αριθμητικώς προσδιορισμένης εκτιμήσεως, που περιέχει το υπόμνημα απαντήσεως, δεν έχει ως αντικείμενο παρά να διευκρινίσει το αίτημα αποκαταστάσεως της ηθικής βλάβης που προβάλλεται με την αγωγή, χωρίς να συνιστά νέο αίτημα.
- 87 Επομένως, ο λόγος που αφορά το απαράδεκτο της εκτιμήσεως της ηθικής βλάβης σε 200 000 ECU, ως νέου αιτήματος, πρέπει να απορριφθεί.
- 88 Το εναγόμενο αμφισβητεί εν συνεχεία ότι τα προβλήματα υγείας που υπέστη ο διευθύνων της ενάγουσας μπορούν να προβληθούν από αυτήν ως ηθική βλάβη. Το

εναγόμενο συνάγει από αυτό ότι το σχετικό κεφάλαιο του αιτητικού είναι απαράδεκτο, ελλείψει επαρκών στοιχείων.

- 89 Το Πρωτοδικείο θεωρεί ωστόσο ότι η επιχειρηματολογία αυτή του εναγομένου δεν λαμβάνει υπόψη ότι οι τυπικές απαιτήσεις του άρθρου 19 του Οργανισμού (ΕΚ) του Δικαστηρίου και του άρθρου 44, παράγραφος 1, στοιχείο γ', του Κανονισμού Διαδικασίας του Πρωτοδικείου έχουν απλώς ως αντικείμενο να παράσχουν στον εναγόμενο τη δυνατότητα να προετοιμάσει την άμυνά του και στο δικαιοδοτικό όργανο να αποφανθεί επί της αγωγής. Το εν λόγω όμως κεφάλαιο του αιτητικού τηρεί τις απαιτήσεις αυτές. Το ότι μπορεί να μην είναι βάσιμο δεν το καθιστά για τον λόγο αυτό απαράδεκτο.
- 90 Επομένως, ο ισχυρισμός πρέπει να απορριφθεί.
- 91 Το εναγόμενο αμφισβητεί τέλος ότι τα περί αποζημιώσεως αιτήματα δεν διακρίνουν επαρκώς μεταξύ της ηθικής βλάβης και της περιουσιακής ζημίας. Παραπέμπει στα σημεία 68 και 72 του υπομνήματος απαντήσεως.
- 92 Βεβαίως, στο σημείο 68 του υπομνήματος απαντήσεως, η ενάγουσα παραπέμπει στα σημεία 58 έως 61 και 64 του υπομνήματος αυτού, για την εκτίμηση της ηθικής βλάβης. Τα σημεία 58 έως 61 αφορούν τον αιτιώδη σύνδεσμο μεταξύ της RS 1/96 και της συνολικής ζημίας και βλάβης· στο σημείο 64 η ενάγουσα εκθέτει ότι ανέφερε όλα τα αναγκαία για τον υπολογισμό τους στοιχεία. Συνεπώς, αφορούν και την ηθική βλάβη. Περαιτέρω, τα εννέα σημεία που ακολουθούν το εν λόγω σημείο 68 σκοπούν στη διευκρίνιση και στον υπολογισμό της βλάβης αυτής.
- 93 Στο σημείο 72 του υπομνήματος απαντήσεως, η ενάγουσα εκθέτει το πώς η ιδιότητα της και οι δραστηριότητές της πρέπει να ληφθούν υπόψη για την εκτίμηση της ηθικής βλάβης. Τονίζει ότι είναι ένας επαγγελματίας με υπόληψη και ότι ασκεί το μεγαλύτερο μέρος των δραστηριοτήτων της με κοινοτικά όργανα. Προσθέτει βεβαίως ότι η προκαλούμενη περιουσιακή ζημία σε περίπτωση προσβολής της τιμής επιδεινώνεται

αν το γενεσιουργό της προσβολής αυτής γεγονός γνωστοποιείται στον κύκλο στον οποίο ο βλαφθείς ασκεί τη δραστηριότητά του. Ωστόσο, η αναφορά αυτή στην περιουσιακή ζημία γίνεται απλώς παρεμπιπτόντως.

- 94 Ο ισχυρισμός επομένως πρέπει να απορριφθεί.

Επί της ουσίας

- 95 Η θεμελίωση εξωσυμβατικής ευθύνης της Κοινότητας βάσει του άρθρου 215, δεύτερο εδάφιο, της Συνθήκης εξαρτάται από τη συνδρομή ενός συνόλου προϋποθέσεων που αναφέρονται στον παράνομο χαρακτήρα της συμπεριφοράς που προσάπτεται στα κοινοτικά όργανα, στο υποστατό της ζημίας, καθώς και στην ύπαρξη αιτιώδους συνδέσμου μεταξύ της συμπεριφοράς του οργάνου και της προβαλλομένης ζημίας (αποφάσεις του Δικαστηρίου της 27ης Μαρτίου 1990, C-308/87, Grifoni κατά ΕΚΑΕ, Συλλογή 1990, σ. I-1203, σκέψη 6, και του Πρωτοδικείου της 18ης Σεπτεμβρίου 1995, T-168/94, Blackspur κ.λπ. κατά Συμβουλίου και Επιτροπής, Συλλογή 1995, σ. II-2627, σκέψη 38).
- 96 Η ενάγουσα φρονεί ότι το εναγόμενο επέδειξε παράνομη συμπεριφορά καθόσον, αφενός, παραβίασε την αρχή της προηγούμενης ακροάσεως και, αφετέρου, διατύπωσε με την RS 1/96 δυσφημιστικές επικρίσεις γι' αυτήν.

Επί της παραβιάσεως της αρχής της προηγούμενης ακροάσεως

- 97 Η ενάγουσα τονίζει ότι στην RS 1/96 περιέχονται αυστηρές επικριτικές εκτιμήσεις γι' αυτήν. Καταλήγει ότι, κατ' εφαρμογή της αρχής της προηγούμενης ακροάσεως, το

εναγόμενο θα έπρεπε να της είχε δώσει τη δυνατότητα να υποβάλει παρατηρήσεις πριν από την υιοθέτηση της εκθέσεως και να είχε επανεξετάσει την εν λόγω έκθεση υπό το φως των παρατηρήσεων που η ενάγουσα διατύπωσε μετά τη δημοσίευσή της.

- 98 Το εναγόμενο υποστηρίζει, κυρίως, ότι ο ισχυρισμός στερείται αντικειμένου, δεδομένου ότι η ενάγουσα είχε τη δυνατότητα να εκφράσει την άποψή της τόσο πριν όσο και μετά την υιοθέτηση της RS 1/96. Επικουρικώς, υποστηρίζει ότι ο ισχυρισμός είναι αβάσιμος, δεδομένου ότι η αρχή της προηγούμενης ακροάσεως δεν έχει εφαρμογή παρά στις ένδικες διαδικασίες και στις διοικητικές διαδικασίες που μπορούν να καταλήξουν στην επιβολή κυρώσεων. Η RS 1/96 όμως δεν αποτελεί απόφαση και εκφράζει απλώς μια γνώμη. Επικουρικότερον, εκθέτει ότι ο ισχυρισμός είναι αλυσιτελής, δεδομένου ότι η παραβίαση της αρχής της προηγούμενης ακροάσεως δεν μπορούσε να προκαλέσει την προβαλλομένη ζημία.
- 99 Το Πρωτοδικείο αποφασίζει να αναλύσει καταρχάς το τελευταίο αυτό επιχείρημα του εναγομένου.
- 100 Ένα πταίσμα δεν οδηγεί καθεαυτό στη θεμελίωση της ευθύνης της Κοινότητας, παρέχοντας στην ενάγουσα δικαίωμα αποκαταστάσεως των ζημιών που προβάλλει. Συναφώς, πρέπει να υπενθυμιστεί ότι η ευθύνη της Κοινότητας προϋποθέτει ότι ο ενάγων αποδεικνύει όχι μόνον το παράνομο της συμπεριφοράς που προσάπτεται στο οικείο όργανο και το υποστατό της ζημίας, αλλά και την ύπαρξη αιτιώδους συνδέσμου μεταξύ της συμπεριφοράς αυτής και της εν λόγω ζημίας (αποφάσεις του Δικαστηρίου της 17ης Δεκεμβρίου 1981, 197/80, 198/80, 199/80, 200/80, 243/80, 245/80 και 247/80, Ludwigshafener Walzmühle κ.λπ. κατά Συμβουλίου και Επιτροπής, Συλλογή 1981, σ. 3211, σκέψη 18, και της 14ης Ιανουαρίου 1993, C-257/90, Italsolar κατά Επιτροπής, Συλλογή 1993, σ. I-9, σκέψη 33· απόφαση του Πρωτοδικείου της 13ης Δεκεμβρίου 1995, T-481/93 και T-484/93, Exporteurs in Levende Varkens κ.λπ. κατά Επιτροπής, Συλλογή 1995, σ. II-2941, σκέψη 80). Επιπλέον, κατά πάγια νομολογία, η ζημία πρέπει να απορρέει κατά τρόπο αμεσώς άμεσα από την προσαπτόμενη συμπεριφορά (απόφαση του Δικαστηρίου της 4ης Οκτωβρίου 1979, 64/76, 113/76, 167/78, 239/78, 27/79, 28/79 και 45/79, Dumortier Frères κ.λπ. κατά Συμβουλίου, Συλλογή τόμος 1979/II, σ. 515, σκέψη 21· αποφάσεις του Πρωτοδικείου της 11ης Ιουλίου 1996, T-175/94, International Procurement Services κατά Επιτροπής, Συλλογή 1996, σ. II-729, σκέψη 55, και της 25ης Ιουνίου 1997, T-7/96, Perillo κατά Επιτροπής, Συλλογή 1997, σ. II-1063, σκέψη 41).

- 101 Εν προκειμένω, η ζημία που προβάλλει η ενάγουσα απορρέει από την εκ μέρους του εναγομένου υιοθέτηση και δημοσίευση της RS 1/96. Ακόμη και αν υποτεθεί ότι το εναγόμενο ήταν υποχρεωμένο να επιτρέψει στην ενάγουσα να προβάλει την άποψή της πριν από την υιοθέτηση και δημοσίευση του εγγράφου αυτού ή να εξετάσει πιο λεπτομερώς τις παρατηρήσεις της, αποκλείεται ωστόσο, υπό τις συγκεκριμένες περιστάσεις, να μπορούσε η διαβούλευση αυτή ή η εν λόγω εξέταση να έχει ως συνέπεια την τροποποίηση ή τη διόρθωση του περιεχομένου της εκθέσεως όπως δημοσιεύθηκε.
- 102 Συγκεκριμένα, το εναγόμενο θα είχε διατηρήσει, παρά την ύπαρξη και την εφαρμογή της αρχής της προηγούμενης ακροάσεως, την εξουσία εκτίμησης και την ευχέρεια να αποφασίσει να διατηρήσει την άποψή του. Η εκ μέρους του εναγομένου όμως εκτίμηση των επιχειρημάτων που προέβαλε η ενάγουσα προκύπτει από την απάντησή του της 7ης Μαρτίου 1997, που παρατίθεται στη σκέψη 16 ανωτέρω, κατόπιν αιτήσεως του δικηγόρου της ενάγουσας, που μνημονεύεται στη σκέψη 15 ανωτέρω, να δημοσιεύσει στην *Επίσημη Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων* ένα διορθωτικό της RS 1/96. Στην απάντηση αυτή το εναγόμενο αποκρούει λεπτομερώς και σημείο προς σημείο τις παρατηρήσεις της ενάγουσας σχετικά με τον ανακριβή χαρακτήρα των αποσπασμάτων της RS 1/96 που την αφορούν και την πληροφορεί ότι δεν υπάρχει λόγος να διορθώσει την έκθεση. Ακόμη και αν υποτεθεί ότι η ενάγουσα είχε μπορέσει να υποβάλει τις παρατηρήσεις της πριν από την υιοθέτηση της RS 1/96, το εναγόμενο δεν θα είχε συνεπώς λάβει διαφορετική θέση. Ομοίως, από το κείμενο της αλληλογραφίας αυτής προκύπτει επαρκώς ότι το εναγόμενο, μετά από πιο εξαντλητική εξέταση των παρατηρήσεων της ενάγουσας, δεν θα είχε προβεί σε διόρθωση της RS 1/96.
- 103 Ομοίως, ακόμη και αν υποτεθεί ότι το εναγόμενο ήταν υποχρεωμένο να επανεξετάσει την έκθεση υπό το φως των παρατηρήσεων της ενάγουσας και ότι η επιστολή του της 7ης Μαρτίου 1997 δεν αποδεικνύει ικανοποιητική εκτέλεση της υποχρεώσεως αυτής, το κείμενο της επιστολής αυτής μαρτυρεί επαρκώς ότι το εναγόμενο, ακόμη και αν είχε προβεί σε πιο εξαντλητική εξέταση των παρατηρήσεων της ενάγουσας, δεν θα είχε προβεί σε διόρθωση της RS 1/96.
- 104 Επομένως, ούτε η παράλειψη του εναγομένου να καλέσει την ενάγουσα να υποβάλει τις παρατηρήσεις της πριν από την υιοθέτηση και τη δημοσίευση της RS 1/96 ούτε η

ανεπαρκής εξέταση των παρατηρήσεων της ενάγουσας μπόρεσαν να προκαλέσουν ή να επιδεινώσουν την προβαλλόμενη με την αγωγή ζημία.

- 105 Επομένως, ο ισχυρισμός που αφορά παραβίαση της αρχής της προηγούμενης ακροάσεως πρέπει να απορριφθεί, χωρίς να είναι αναγκαίο να τεθεί το ερώτημα αν, εν προκειμένω, η ενάγουσα μπόρουσε ή όχι να επικαλεστεί την αρχή αυτή.

Επί του δυσφημιστικού χαρακτήρα των επικρίσεων που διατύπωσε το εναγόμενο σχετικά με την ενάγουσα

Επί της αρχής της δυσφημίσεως

- 106 Η ενάγουσα ισχυρίζεται ότι το εναγόμενο διατύπωσε γι' αυτήν, με την RS 1/96, επικρίσεις οι οποίες δεν ήσαν βάσιμες. Είναι η πρώτη φορά που το εναγόμενο διατύπωσε στο κείμενο μιας εκθέσεως, απευθυνομένης στο Κοινοβούλιο, σοβαρές επικρίσεις, αφορώσες ευθέως και ονομαστικώς πρόσωπα ξένα προς τα κοινοτικά όργανα. Οι κατηγορίες αυτές στηρίζονται σε μεροληπτική και διαστρεβλωτική ερμηνεία της αλήθειας.

- 107 Η ενάγουσα φρονεί ότι ένας ισχυρισμός μπορεί να είναι δυσφημιστικός ανεξάρτητα από τον βάσιμο ή όχι χαρακτήρα του γεγονότος το οποίο αφορά ο ισχυρισμός. Ένας ισχυρισμός μπορεί να είναι δυσφημιστικός ακόμα και αν το περιεχόμενό του είναι αληθές ή μερικώς αληθές. Έτσι, στο ιταλικό δίκαιο, θεωρούνται ότι μπορούν να προσβάλουν ή να θέσουν σε κίνδυνο την υπόληψη άλλου προσώπου όχι μόνον οι ψευδείς ή μη αντικειμενικές διαδόσεις, αλλά και οι υπαινιγμοί.

- 108 Το Πρωτοδικείο διαπιστώνει ότι το Ελεγκτικό Συνέδριο οφείλει, βάσει του άρθρου 188 Γ, παράγραφος 2, πρώτο εδάφιο, της Συνθήκης, να ελέγχει τη νομιμότητα και την κανονικότητα της πραγματοποιήσεως των εσόδων και εξόδων της Κοινότητας και να εξακριβώνει τη χρηστή δημοσιονομική διαχείριση. Σύμφωνα με την παράγραφο 4, εκφράζει τις εκτιμήσεις του στο πλαίσιο είτε της ετήσιας έκθεσης είτε ειδικών εκθέσεων.
- 109 Η μέριμνα για την αποτελεσματική εκτέλεση της αποστολής αυτής μπορεί να οδηγήσει το Ελεγκτικό Συνέδριο, εξαιρετικώς και ιδίως σε περίπτωση σοβαρής δυσλειτουργίας επηρεάζουσας σοβαρώς τη νομιμότητα και την κανονικότητα των εσόδων ή των εξόδων ή τις ανάγκες της καλής δημοσιονομικής διαχείρισης, να καταγγείλει τα διαπιστωθέντα γεγονότα κατά τρόπο πλήρη και επομένως να προσδιορίσει ονομαστικώς τα τρίτα πρόσωπα που εμπλέκονται άμεσα. Ένας τέτοιος προσδιορισμός επιβάλλεται ειδικότερα όταν η ανωνυμία ενέχει τον κίνδυνο να δημιουργήσει σύγχυση ή να προκαλέσει αμφιβολίες όσον αφορά την ταυτότητα των εμπλεκόμενων προσώπων, πράγμα το οποίο μπορεί να βλάψει τα συμφέροντα των προσώπων τα οποία αφορά η έρευνα του Ελεγκτικού Συνεδρίου, αλλά δεν τα αφορούν οι επικριτικές εκτιμήσεις του.
- 110 Οι εκτιμήσεις που διατυπώνονται υπό τις συνθήκες αυτές σχετικά με τρίτα πρόσωπα υπόκεινται στον πλήρη έλεγχο του Πρωτοδικείου. Μπορούν να συνιστούν πταίσμα και συνεπώς να στοιχειοθετούν, ενδεχομένως, την εξωσυμβατική ευθύνη της Κοινότητας, είτε αν τα αναφερόμενα γεγονότα δεν είναι αληθή είτε αν η ερμηνεία που δίδεται σε αληθή γεγονότα είναι εσφαλμένη ή μεροληπτική.

Επί των ειδικών αιτιάσεων περί δυσφημίσεως

- 111 Η ενάγουσα αμφισβητεί ότι κατέλαβε μέσω συγχύσεως συμφερόντων προνομαϊκή θέση και ότι αντιστάθηκε στα αιτήματα της Επιτροπής. Επιπλέον, το εναγόμενο παρέλειψε να λάβει υπόψη τα σημαντικά αποτελέσματα των εργασιών στις οποίες η ενάγουσα είχε συμβάλει.

— Επί της συγχύσεως συμφερόντων

- 112 Η αρχή της ίσης μεταχειρίσεως στον τομέα των δημοσίων συμβάσεων, η μέριμνα για χρηστή δημοσιονομική διαχείριση των κοινοτικών κεφαλαίων και η πρόληψη της απάτης καθιστούν πολύ επιλήψιμο, το δε ποινικό δίκαιο πολλών κρατών μελών ποινικοποιεί, το να ανατίθεται το έργο το οποίο αφορά μια δημόσια σύμβαση σε πρόσωπο το οποίο συμβάλλει στην αξιολόγηση και στην επιλογή των σχετικών προσφορών.
- 113 Το Ελεγκτικό Συνέδριο, το οποίο στο πλαίσιο της εκτελέσεως της αποστολής του διαπιστώνει τέτοιες σοβαρές δυσλειτουργίες, υποχρεούται να τις καταγγέλλει.
- 114 Εν προκειμένω, η RS 1/96 εκθέτει, στα σημεία 50 έως 55 και στο παράρτημα 3, ότι η ενάγουσα μετέσχε στο διοικητικό συμβούλιο της ARTM, δεδομένου ότι ο διευθύνων της ενάγουσας ήταν ένα από τα τέσσερα μέλη του διοικητικού συμβουλίου της ARTM, καθώς και στον σχεδιασμό των προγραμμάτων MED, μέχρι το στάδιο της προετοιμασίας των χρηματοδοτικών σχεδίων, και στην παρακολούθησή τους. Συγχρόνως όμως της ανατέθηκαν, ως ΓΤΒ, συμβάσεις στο πλαίσιο των προγραμμάτων αυτών συνολικού ύψους 2 088 700 ECU.
- 115 Η ενάγουσα, η οποία δεν αμφισβητεί το υποστατό των γεγονότων, τα οποία εξάλλου έχει επαρκώς τεκμηριώσει το εναγόμενο, υποστηρίζει ότι δεν μπορούσε να υπάρξει σύγκρουση συμφερόντων. Συγκεκριμένα, η Επιτροπή είχε διατηρήσει την εξουσία αποφάσεως και η ARTM δεν είχε παρά ένα ρόλο προετοιμασίας και εκτελέσεως.
- 116 Ωστόσο, το επιχείρημα αυτό δεν είναι λυσιτελές. Συγκεκριμένα, ακόμη και αν υποθεθεί ότι τούτο είναι ακριβές, η ενάγουσα μετέσχε ωστόσο σε συσκέψεις κατά τις οποίες ελήφθησαν αποφάσεις σχετικά με την αξιολόγηση και την επιλογή σχεδίων τα οποία της ανατέθηκαν.

- 117 Έτσι, η σύμβαση τεχνικής βοήθειας για την εφαρμογή του προγράμματος MED-Campus, που αναφέρεται στο σημείο 52, στοιχείο α', της RS 1/96 και η οποία συνήφθη στις 21 Δεκεμβρίου 1992 μεταξύ της ARTM και της ενάγουσας και αφορά αμοιβή 748 900 ECU, προτάθηκε από την υπηρεσία αυτή της οποίας η ενάγουσα ήταν ιδρυτικό μέλος και ο διευθύνων της ενάγουσας ένα από τα τέσσερα μέλη του διοικητικού συμβουλίου.
- 118 Επιπλέον, το έργο το οποίο αφορά η σύμβαση η οποία αναφέρεται στο σημείο 52, στοιχείο β', της RS 1/96 και η οποία συνήφθη στις 12 Ιουλίου 1993 μεταξύ της ARTM και της ενάγουσας και αφορά αμοιβή 405 000 ECU της ανατέθηκε απευθείας χωρίς καμία διαδικασία διαγωνισμού ή επιλογής.
- 119 Επομένως, η ενάγουσα ήταν σε θέση να ασκήσει επιρροή στη διαδικασία λήψης αποφάσεως και συνεπώς να ευνοήσει με τη θέση της και τη θέση του διευθύνοντός της τα ιδιωτικά συμφέροντά της. Τελούσε συνεπώς σε κατάσταση συγχύσεως συμφερόντων.
- 120 Πρέπει να προστεθεί ότι, μολονότι αληθεύει, όπως υποστηρίζει η ενάγουσα, ότι η Επιτροπή διέθετε δικαίωμα αρνησικυρίας στο πλαίσιο της επιτροπής αναλήψεως υποχρεώσεων, ο διευθύνων της ενάγουσας είχε δικαίωμα ψήφου στο διοικητικό συμβούλιο της ARTM. Στις προαναφερθείσες όμως περιπτώσεις, τα σχέδια που προτάθηκαν στην ενάγουσα εγκρίθηκαν χωρίς να εναντιωθεί σ' αυτά η Επιτροπή.
- 121 Η ενάγουσα υποστηρίζει επίσης ότι, κατά την πειραματική φάση των προγραμμάτων MED, η Επιτροπή συνήψε απευθείας συμφωνίες με τις εταιρίες παροχής συμβουλών που την επικουρούσαν, ότι οι εταιρίες αυτές κλήθηκαν εν συνεχεία να μετάσχουν στην άρτι δημιουργηθείσα ARTM, ότι η ίδια δέχθηκε αυτόν τον πρόσθετο φόρτο

εργασίας διαπνεόμενη από πνεύμα συνεργασίας και ότι ουδέποτε επιδίωξε να εκμεταλλευθεί το πλεονέκτημα που θα μπορούσε ενδεχομένως να προκύψει.

122 Δεν αμφισβητείται ότι, κατά τη διάρκεια της πειραματικής φάσης, η Επιτροπή χρειάστηκε να συνάψει με απευθείας ανάθεση συμβάσεις με εταιρίες παροχής συμβουλών, μεταξύ των οποίων και με την ενάγουσα. Η RS 1/96 παραπέμπει συναφώς, στο σημείο της 51, στη σύμβαση που συνήφθη στις 10 Αυγούστου 1992 μεταξύ της Επιτροπής και της ενάγουσας και η οποία προέβλεπε αμοιβή 199 960 ECU και είχε ως αντικείμενο την προετοιμασία σχεδίων χρηματοδοτικών προτάσεων στο πλαίσιο του προγράμματος MED-Campus. Η σύναψη της συμβάσεως αυτής προηγήθηκε της σύστασης της ARTM, της οποίας η ενάγουσα ήταν ιδρυτικό μέλος, η οποία πραγματοποιήθηκε στις 24 Σεπτεμβρίου 1992.

123 Ωστόσο, το επιχείρημα αυτό δεν είναι λυσιτελές. Συγκεκριμένα, η σύγκυση συμφερόντων συνιστά καθεαυτή και αντικειμενικώς σοβαρή δυσλειτουργία, χωρίς να είναι αναγκαίο να ληφθούν υπόψη, για τον χαρακτηρισμό της, οι προθέσεις των ενδιαφερομένων και η καλή ή κακή πίστη τους. Η παρουσία όμως των ΓΤΒ, μεταξύ των οποίων και της ενάγουσας, στο διοικητικό συμβούλιο της ARTM ήταν αντικειμενικώς αδικαιολόγητη. Το εναγόμενο όφειλε συνεπώς να την καταγγείλει χωρίς να είναι υποχρεωμένο να διερωτηθεί αν η σοβαρή αυτή παρατυπία ήταν συνέπεια απλής έλλειψης προνοητικότητας ή κατάφωρης πρόθεσης εξαπατήσεως. Το ζήτημα αυτό, το οποίο δεν ασκεί επιρροή όσον αφορά τον δημοσιονομικό έλεγχο που ασκεί το Ελεγκτικό Συνέδριο, είναι αντιθέτως σημαντικό όσον αφορά τη συνέχεια που ενδεχομένως θα δώσει η Επιτροπή στην RS 1/96.

124 Επομένως, το εναγόμενο δεν διέπραξε πταίσμα ούτε έδωσε εσφαλμένη ή μεροληπτική ερμηνεία των γεγονότων καταγγέλλοντας, με την RS 1/96, την ύπαρξη συγχύσεως συμφερόντων στην οποία εμπλεκόταν η ενάγουσα.

125 Επομένως, ο ισχυρισμός πρέπει να απορριφθεί.

— Επί της αντιστάσεως της ενάγουσας στα αιτήματα της Επιτροπής

126 Η ενάγουσα επικρίνει το γεγονός ότι η RS 1/96 αναφέρει (στο σημείο 56) τα ακόλουθα:

«(...) τα πρακτικά των συνεδριάσεων του διοικητικού συμβουλίου της υπηρεσίας δείχνουν την αντίσταση των ενδιαφερομένων να συμμορφωθούν με τα αιτήματα της Επιτροπής. Χρειάστηκε περισσότερο από ενάμιση χρόνο για να καταλήξουν οι ενδιαφερόμενοι να αποφασίσουν και με, τουλάχιστον, κατακριτέους όρους.»

127 Η ενάγουσα φρονεί ότι η παρουσίαση αυτή συνιστά πραγματική αλλοίωση των γεγονότων. Δεν υπήρξε αντίσταση των ενδιαφερομένων να παραιτηθούν και οι παραιτήσεις δεν πραγματοποιήθηκαν με κατακριτέους όρους.

128 Το Πρωτοδικείο τονίζει ότι, στις 28 Μαΐου 1993, η Επιτροπή γνωστοποίησε στην ARTM την επιθυμία της να εγκαταλείψουν το διοικητικό συμβούλιο της υπηρεσίας αυτής οι διευθύνοντες των ΓΤΒ, καθόσον η παρουσία τους συνιστούσε, κατ' αυτήν, παράγοντα ασάφειας και προκαλούσε όλο και πιο επίμονες ερωτήσεις από ορισμένους τρίτους.

129 Καταρχάς, το αίτημα αυτό έγινε ευνοϊκά δεκτό από την ARTM. Έτσι, ένα εσωτερικό σημείωμα της υπηρεσίας αυτής, της 14ης Ιουνίου 1993, πρότεινε προς τούτο ένα πρόγραμμα προβλέψεων και ένα ακριβές χρονοδιάγραμμα, καθόσον η προβλεπόμενη ανασύνθεση έπρεπε να έχει τελειώσει τον Ιανουάριο του 1994. Η πρόθεση αυτή επιβεβαιώθηκε από το διοικητικό συμβούλιο της ARTM, κατά τις συνεδριάσεις του της 1ης Ιουλίου 1993 και της 5ης Οκτωβρίου 1993. Ήδη από τις 18 Ιουνίου 1993, έγιναν ενέργειες για την πρόσληψη των νέων μελών του διοικητικού συμβουλίου.

130 Ωστόσο, εν συνεχεία, όχι μόνον το προβλεπόμενο χρονοδιάγραμμα δεν τηρήθηκε, αλλά η ARTM εκδήλωσε επιφυλάξεις όσον αφορά την ανασύνθεση του διοικητικού συμβουλίου της και εξάρτησε την ανασύνθεση αυτή από την τήρηση πολλών προϋποθέσεων, οι οποίες υποβλήθηκαν διαδοχικά.

- 131 Έτσι, στις 18 Μαΐου 1994, επ' ευκαιρία της υποβολής της υποψηφιότητας της ARTM στο πλαίσιο της προσκλήσεως για την υποβολή προσφορών που δημοσιεύθηκε για τη συνέχιση της εφαρμογής και της παρακολούθησεως των προγραμμάτων MED, ο πρόεδρος της υπηρεσίας αυτής απέστειλε επιστολή στην Επιτροπή αναφέροντας ότι το διοικητικό συμβούλιο θα παραιτούνταν μόνον αν η σύμβαση αυτή ανετίθετο στην ARTM.
- 132 Ωστόσο, μολονότι η σύμβαση αυτή της ανατέθηκε και η σχετική σύμβαση υπογράφηκε την 1η Σεπτεμβρίου 1994, η ARTM δεν προέβη στην υπεσχημένη ανασύνθεση του διοικητικού συμβουλίου της. Αντιθέτως, η γενική συνέλευση της ARTM, της 11ης Οκτωβρίου 1994, ανανέωσε την εντολή του διευθύνοντος της ενάγουσας για δύο έτη. Από τα πρακτικά της γενικής συνελεύσεως προκύπτει ότι το εν λόγω πρόσωπο ήταν ωστόσο έτοιμο να παραιτηθεί υπό τον όρο, αφενός, ότι η ενάγουσα θα συνέχιζε να αποτελεί ΓΤΒ για το πρόγραμμα MED-Campus και, αφετέρου, ότι σε περίπτωση παραιτήσεως ο διευθύνων αυτός θα μπορούσε να προτείνει υποψήφιο της επιλογής του. Η διατύπωση της θέσεως αυτής επιβεβαιώθηκε με εσωτερικό έγγραφο της ARTM της 12ης Ιανουαρίου 1995.
- 133 Προφανώς και ο διττός αυτός όρος τηρήθηκε. Αφενός, η ανάθεση στην ενάγουσα καθηκόντων ΓΤΒ του προγράμματος MED-Campus ανανεώθηκε για το έτος 1995 με σύμβαση που συνήφθη με την Επιτροπή στις 18 Ιανουαρίου 1995. Αφετέρου, από τις παρατηρήσεις της ARTM της 12ης Ιανουαρίου 1996 σχετικά με το σχέδιο της RS 1/96 προκύπτει ότι ένα από τα νέα μέλη του διοικητικού συμβουλίου της είναι πρώην συνεργάτης της ενάγουσας.
- 134 Υπό τις περιστάσεις αυτές, ο διευθύνων της ενάγουσας παραιτήθηκε τελικώς από το διοικητικό συμβούλιο της ARTM τον Απρίλιο του 1995.
- 135 Η ενάγουσα υποστηρίζει ότι η RS 1/96 ερμηνεύει εσφαλμένα τη συμπεριφορά της ARTM από το 1994, στο μέτρο που η Επιτροπή δεν ζητούσε πλέον, τον Ιανουάριο

του 1994, την παραίτηση από το διοικητικό συμβούλιο της ARTM. Παραπέμπει συναφώς στα πρακτικά του διοικητικού συμβουλίου της ARTM της 21ης Ιανουαρίου 1994, στα οποία αναφέρονται τα εξής, υπό το σημείο 3.6 «Εξέλιξη του διοικητικού συμβουλίου»:

«Η Επιτροπή είχε ζητήσει πριν από μερικούς μήνες να αλλάξει το διοικητικό συμβούλιο της ARTM, ούτως ώστε να μη μετέχουν ταυτόχρονα στο διοικητικό συμβούλιο τα γραφεία τεχνικής βοήθειας των προγραμμάτων. Η Επιτροπή και τα μέλη του διοικητικού συμβουλίου θεωρούν ότι το αίτημα αυτό δεν έχει πλέον νόημα σήμερα».

- 136 Το Πρωτοδικείο τονίζει, πρώτον, ότι η αξιοπιστία του εγγράφου αυτού είναι αμφίβολη. Συγκεκριμένα, δεν διευκρινίζει για ποιους λόγους το αίτημα της Επιτροπής δεν είχε πλέον νόημα. Δεν αναφέρει ποιος εκπρόσωπος της Επιτροπής εξέφρασε την άποψη αυτή και υπό ποία ιδιότητα. Τέλος, προέρχεται από την ARTM και όχι από την Επιτροπή.
- 137 Δεύτερον, το έγγραφο αυτό αναιρείται από άλλα μεταγενέστερα έγγραφα προερχόμενα τόσο από την ARTM όσο και από την Επιτροπή.
- 138 Έτσι, η περιεχόμενη στο προαναφερθέν έγγραφο της 18ης Μαΐου 1994, του προέδρου της ARTM προς την Επιτροπή, αναφορά στο πρόβλημα της παρουσίας εκπροσώπων στο ΓΤΒ στο διοικητικό συμβούλιο της ARTM και η αναγγελία της παραίτησής τους σε περίπτωση αναθέσεως της συμβάσεως στην ARTM θα στερούνταν νοήματος αν η Επιτροπή είχε πράγματι παύσει, ήδη από τον Ιανουάριο του 1994, να ζητεί τις παραίτησεις αυτές. Επιπλέον, το έγγραφο αυτό απευθύνθηκε στην κα Υ. της ΓΔ Ι, η οποία, σύμφωνα με τα πρακτικά της συνεδριάσεως του διοικητικού συμβουλίου της ARTM της 21ης Ιανουαρίου 1994, στα οποία περιέχεται το συζητούμενο απόσπασμα, παρίστατο στη συνεδρίαση αυτή. Δεν είναι συνεπώς λογικό, τέσσερις μήνες μετά τη συνεδρίαση αυτή, να της στέλνει επιστολή η ARTM χωρίς να αναφέρεται στην υποτιθέμενη αυτή αλλαγή συμπεριφοράς και να της

προτείνει να ικανοποιήσει, υπό ορισμένους όρους, την επιθυμία που η Επιτροπή είχε ωστόσο εγκαταλείψει.

- 139 Περαιτέρω, η ARTM, με τις παρατηρήσεις επί του σχεδίου της RS 1/96, υπενθυμίζει ότι η Επιτροπή εξέφρασε την επιθυμία να παραιτηθούν οι εκπρόσωποι των ΓΤΒ από το διοικητικό συμβούλιο της υπηρεσίας και ότι και η ARTM είχε αρχικώς συναινέσει. Ωστόσο, όχι μόνο δεν αναφέρει ότι η Επιτροπή δεν ήθελε πλέον την παραίτηση αυτή, αλλά δηλώνει σαφώς ότι η αναβολή της παραίτησεως προκύπτει από δική της πρωτοβουλία.
- 140 Η Επιτροπή, στις παρατηρήσεις της που προσαρτώνται στην RS 1/96, φρονεί ότι η μεγάλη καθυστέρηση που σημειώθηκε πριν από την παραίτηση των εκπροσώπων των ΓΤΒ από το διοικητικό συμβούλιο της ARTM, ενώ της είχαν δοθεί σχετικές διαβεβαιώσεις, ήταν απαράδεκτη. Συνεπώς, ουδόλως επιβεβαιώνει την παρατήρηση που περιέχει το υπό συζήτηση έγγραφο.
- 141 Πρέπει να προστεθεί ότι η ενάγουσα εξηγεί την υποτιθέμενη άρνηση της Επιτροπής όσον αφορά την ανασύνθεση του διοικητικού συμβουλίου της ARTM με το γεγονός ότι τα καθήκοντα που ασκούσε μέχρι τότε η ARTM, ήτοι η διαχείριση των προγραμμάτων MED, επρόκειτο να ανατεθούν εκ νέου το 1994 μέσω προσκλήσεως για την υποβολή προσφορών, στην οποία η ARTM ήταν ελεύθερη να συμμετάσχει. Η δικαιολόγηση αυτή δεν είναι ωστόσο λογικά συνεκτική, όπως ορθώς υποστηρίζει το εναγόμενο. Η σύγκυση συμφερόντων που οφείλεται στην παρουσία εκπροσώπων των ΓΤΒ στο διοικητικό συμβούλιο της ARTM δεν αποφεύγεται ούτε επιλύεται με τη συμμετοχή της ARTM στην πρόσκληση για την υποβολή προσφορών με σκοπό την ανάθεση της διαχειρίσεως των προγραμμάτων αυτών. Το πρόβλημα αυτό συνεχίζει, πράγματι, να τίθεται με τον ίδιο τρόπο εφόσον η ARTM πέτυχε να της ανατεθεί το έργο αυτό.
- 142 Εν κατακλείδι, τα διαλαμβανόμενα στο σημείο 56 της RS 1/96, όχι μόνον αναφέρονται σε αποδεδειγμένα γεγονότα, αλλά δίδουν αντικειμενική και πλήρη ερμηνεία των γεγονότων αυτών τονίζοντας ότι οι συνθήκες υπό τις οποίες πραγματοποιήθηκε η παραίτηση του διευθύνοντος της ενάγουσας ήσαν επικριτέες. Η παραίτηση αυτή,

δικαιολογούμενη από μια κατάσταση συγχύσεως συμφερόντων, εξαρτήθηκε πράγματι διαδοχικά από νέους όρους. Καταρχάς, εξαρτήθηκε από την ανάθεση στην ARTM της συμβάσεως για τη διαχείριση των προγραμμάτων MED. Εν συνεχεία, εξαρτήθηκε από τον διττό όρο, αφενός, να ανανεωθεί η ιδιότητα της ενάγουσας ως ΓΤΒ του προγράμματος MED-Campus και, αφετέρου, να μπορεί ο διευθύνων της ενάγουσας να προτείνει για την αντικατάστασή του έναν υποψήφιο της επιλογής του. Μόνον αφού είχαν τηρηθεί οι όροι αυτοί παραιτήθηκε τελικώς ο διευθύνων της ενάγουσας τον Απρίλιο του 1995. Μεταξύ όμως της ημερομηνίας κατά την οποία η Επιτροπή εξέφρασε την επιθυμία σχετικά με την παραίτηση αυτή, τον Μάιο του 1993, και του χρόνου πραγματοποίησεως της παραίτησεως αυτής, τον Απρίλιο του 1995, συνήφθησαν με την ενάγουσα δύο συμβάσεις ΓΤΒ του προγράμματος MED-Campus, η πρώτη τον Ιανουάριο του 1994, που αφορούσε το έτος 1994 και προέβλεπε αμοιβή 610 800 ECU, και η δεύτερη, στις 18 Ιανουαρίου 1995, που αφορούσε το έτος 1995 και προέβλεπε αμοιβή 720 000 ECU.

143 Επομένως, ο ισχυρισμός πρέπει να απορριφθεί.

— Επί της εκ μέρους του εναγομένου μη συνεκτιμήσεως των αποτελεσμάτων των εργασιών στις οποίες συνέβαλε η ενάγουσα

144 Η ενάγουσα προσάπτει στο εναγόμενο ότι παρέλειψε εντελώς να αναφέρει στην RS 1/96 τα αποτελέσματα που επιτεύχθηκαν από τα προγράμματα MED κατά την πειραματική φάση. Φρονεί όμως ότι τα αποτελέσματα αυτά ήταν πολύ θετικά. Στηρίζει τη διαπίστωση αυτή στα αποτελέσματα μιας δημοσκόπησης που πραγματοποιήθηκε κατόπιν αιτήσεως της Επιτροπής μεταξύ των μετεχόντων στα δίκτυα και η οποία αναφέρεται στο ψήφισμα του Κοινοβουλίου της 17ης Ιουλίου 1997 σχετικά με την RS 1/96. Η ενάγουσα προσθέτει ότι τα συμπεράσματα ανεξαρτήτων ελεγκτών, οι οποίοι κλήθηκαν να αξιολογήσουν τις δραστηριότητες που ασκήθηκαν κατά την πειραματική φάση, είχαν μάλιστα τονίσει την ανάγκη ενισχύσεως των λειτουργιών της ως ΓΤΒ.

145 Το Πρωτοδικείο τονίζει ότι το Ελεγκτικό Συνέδριο είναι, δυνάμει του άρθρου 188 Γ, παράγραφος 2, της Συνθήκης, αρμόδιο να ελέγχει τη νομιμότητα και την κανονι-

κότητα της πραγματοποιήσεως των εσόδων και εξόδων και να εξακριβώνει τη χρηστή δημοσιονομική διαχείριση της Κοινότητας. Συνεπώς, η αρμοδιότητά του περιορίζεται, καταρχήν, στον τομέα της δημοσιονομικής διαχείρισης. Χωρίς να χρειάζεται να δοθεί απάντηση στο ερώτημα αν η αρμοδιότητα αυτή θα μπορούσε επίσης να επεκταθεί στην εκτίμηση θεμελιωδών πολιτικών επιλογών, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι η αρμοδιότητα αυτή καλύπτει ωστόσο προδήλως, από την άποψη της χρηστής δημοσιονομικής διαχείρισης, τον έλεγχο των μέσων εφαρμογής των επιλογών αυτών.

146 Εν προκειμένω, το εναγόμενο εντόπισε σοβαρές δυσλειτουργίες στη δημοσιονομική διαχείριση των προγραμμάτων MED, οι οποίες εκδηλώθηκαν ιδίως με σύγκυση συμφερόντων αφορώσα την ενάγουσα. Η σύγκυση συμφερόντων όμως, στον τομέα των δημοσίων συμβάσεων, συνιστά καθεαυτήν προσβολή της χρηστής διαχείρισης των κοινοτικών κεφαλαίων και της ισότητας όλων έναντι των δημοσίων συμβάσεων, χωρίς να είναι πλέον αναγκαίο η προσβολή αυτή να έχει προκαλέσει ποσοτικά προσδιορίσιμη υλική ζημία. Η εκτίμηση της ποιότητας της εργασίας που εκτέλεσε η ενάγουσα και των αποτελεσμάτων που επιτεύχθηκαν με την εργασία αυτή δεν συνιστά συνεπώς κριτήριο δυνάμενο να θέσει εν αμφιβόλω τη λυσιτέλεια των διαπιστώσεων στις οποίες προέβη το εναγόμενο.

147 Επομένως, ο ισχυρισμός πρέπει να απορριφθεί.

148 Από τα προεκτεθέντα προκύπτει ότι η αγωγή πρέπει να απορριφθεί στο σύνολό της.

Επί των δικαστικών εξόδων

149 Κατά το άρθρο 87, παράγραφος 2, του Κανονισμού Διαδικασίας, ο ηττηθείς διάδικος καταδικάζεται στα δικαστικά έξοδα εφόσον υπήρχε σχετικό αίτημα. Δεδο-

μένου ότι η ενάγουσα ηττήθηκε, πρέπει να καταδικαστεί στα δικαστικά έξοδα, σύμφωνα με το σχετικό αίτημα του εναγομένου.

Για τους λόγους αυτούς,

ΤΟ ΠΡΩΤΟΔΙΚΕΙΟ (τρίτο τμήμα)

αποφασίζει:

- 1) **Απορρίπτει την αγωγή.**
- 2) **Καταδικάζει την ενάγουσα στα δικαστικά έξοδα.**

Jaeger

Lenaerts

Azizi

Δημοσιεύθηκε σε δημόσια συνεδρίαση στο Λουξεμβούργο στις 15 Ιουνίου 1999.

Ο Γραμματέας

Ο Πρόεδρος

H. Jung

M. Jaeger